

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 57, nummer 2
zomer 2023

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 57
nummer 2, zomer 2023
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
Ruud Overdijk, eindredacteur
Jacob Catsstraat 40
1215 EZ Hilversum

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Ruud Overdijk
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.conscribo.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's:

De foto op de vooromslag 'Kleine Bonte Specht', is gemaakt op de Tafelbergheide op 1 mei 2022 door Marga van Leeuwen.

De foto van de 'Tureluur' op de achteromslag is op 1 juni 2022 gemaakt in de Eempolder door Bianca de Vries.

Meer informatie over deze omslagfoto's is te vinden bij de Beste vogelfoto's van 2022 verderop in deze Korhaan.

De Kemphaan *Philomachus pugnax*

Pagina 7

De beste vogelfoto's van 2022

Pagina 19

De zwanenzang van de Kleine Zwaan in de westelijke Eempolders

Pagina 38

INHOUD

Van de redactie	3
Van de voorzitter	4
Van de communicatie	4
Daan Buitenhuis	5
Wintertellingen Ooievaars	8
Ringelende spechten	10
Nut en noodzaak van nestkasten	13
Een Witoogend in de Karnemelksloot	15
Excursie Waterleidingplas	17
Avondje toverlantaarn	18
Historisch Erfgoed: schriftje van 17-jarige Dick Jonkers	29
Boekbesprekingen	30
Melkchocolade-kleurige Kolgans	35
Wat was interessant in de vogelbladen?	36
VWG informatie	42
Adressenlijst	43

PROGRAMMA

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

*Kolgans met de kleurafwijking 'mutatie bruin' tussen zes gewone kolganzen
Diksmuide, België | Gerrit Vermont*

Van de redactie

Bij de voorbereiding van dit nummer zijn de Boerenzwaluwen en Oeverzwaluwen al weer terug. Ook de Rietzangers, Snorren en zelfs de Koekoek hebben hun aanwezigheid al weer kenbaar gemaakt. De Gierzwaluw heeft zich sinds eind april ook vast al laten zien, maar vooral horen.

Dit nummer geeft weer veel informatie over vogels in ons werkgebied. Aan bod komen onder andere de Ooievaar, de Witoogend en een melkchocoladekleurige Kolgans. Verder de boek- en rapportbesprekingen. In een 'In memoriam' wordt het leven van Daan Buitenhuis belicht. Door zijn ringactiviteiten zijn we veel meer te weten gekomen over onze Gooise vogels. Een excursieverslag en een verslag over een werkgroepavond van de Fotogroep tonen de activiteiten van onze vereniging. Deze groep toont op de middenpagina's hun fotokunsten met de beste vogelfoto's van 2022. In het Eempolderverhaal wordt de achteruitgang van de Kleine Zwaan besproken.

In de Gooi- en Eemlander van 3 april 2023 lazen we dat er in de Eempolders weer op vossen mag worden gejaagd. Dit met het oog op de bescherming van weidevogels. Een discutabele beslissing zeker als plezierjagers hem uitvoeren. Dit geldt ook voor de beslissing van Natuurmonumenten om in het Vechtplassengebied de Grauwe Gans te gaan bejagen. Dit omdat broedende Grote Karekieten, Woudaapjes, Roerdompen en Porseleinhoenen meer beheersgeld opleveren. We zullen de resultaten de komende jaren met belangstelling volgen.

Met een kleine financiële bijdrage van het Dineke Sluyters Vogelfonds kon een particuliere zandhoop in Naarden net op tijd worden klaargemaakt voor de terugkerende Oeverzwaluwen. En... eind april zitten er ca. 160 broedparen in de wand. Het is nu afwachten of de eigenaar ook in 2024 deze wand met hulp van onze Vogelwerkgroep in stand wil houden!

Ziet u wat leuks of interessants in ons werkgebied, schrijf het op en laat uw mede VWG-leden meegenieten van uw bijzondere of leuke waarneming. Dit is mijn laatste redactioneel als eindredacteur. Dit jaar zal ik de nieuwe eindredacteur nog terzijde staan, maar het volgende redactioneel komt van zijn hand.

Rob (R.G.) Moolenbeek

Van de voorzitter

Mijn vorige 'van de voorzitter' begon ik met een oproep voor kandidaten voor secretaris en voorzitter van het bestuur. Tijdens de ALV van maart konden we tot ons grote plezier twee nieuwe bestuursleden voordragen. Ruud Willemstein als nieuwe secretaris en Heleen Boelens als nieuw algemeen bestuurslid. Heleen wil zich inwerken in de rol van penningmeester. We hopen dat we komende periode nog een opvolger voor mij als voorzitter vinden.

In ons jaarplan hebben we als bestuur een nieuw 'motto' gepresenteerd: "Wat hebben de vogels eraan?" Want dat is de basis van onze vereniging. Waarom doen we wat we doen? Hoe draagt dit bij aan het beschermen van de belangen van onze wilde vogels? Wat moeten we zeker blijven doen, wat zouden we meer en wat zouden we minder kunnen doen? Gewoon wat vragen om onszelf een spiegel voor te houden. En daarmee plezier en richting te geven aan wat wij doen. We willen hier graag met en in de groepen over in gesprek gaan. Afgelopen maanden is de groep nestkastonderzoek hier al mee gestart. Voor twee bijeenkomsten zijn hiervoor externe deskundigen gevraagd om met hun kennis de discussie te ondersteunen. De eerste bijeenkomst in april was een groot succes. Een zaal vol geïnteresseerden wisselde volop kennis en ideeën uit.

Naast ruim 900 leden met 'handen en hersens' hebben we als vereniging ook grote financiële mogelijkheden met onder meer ruim 200.000 euro in ons Dineke Sluijters Fonds (DSF). De adviescommissie en het bestuur hebben in maart de werking van het DSF geëvalueerd. Naast een aantal praktische verbeterpunten hebben we ook vastgesteld dat we het fonds beter zouden moeten benutten voor onze doelstellingen. Wobbe Kijlstra en Wouter Rohde gaan hiervoor een commissie vormgeven die voorstellen gaat uitwerken hoe we als vereniging onze financiële middelen meer kunnen inzetten voor bescherming van vogels en natuur. Binnenkort gaan zij via de nieuwsbrief vertellen hoe ze dit willen aanpakken en hoe ze de leden hierbij gaan betrekken.

Over een reeks van jaren zijn er namens en door de vereniging buitenlandse reizen georganiseerd. Vanwege nieuwe regels voor reisorganisaties werd het voor onze vereniging te risicovol om dit op deze voet zelf voort te zetten. We willen reizen daarom alleen nog organiseren met inschakeling van een erkende reisorganisatie. In de ALV van maart 2022 is hiermee ingestemd. Tegelijkertijd vonden de zittende leden van de commissie dat het aan anderen is om het stokje van hen over te nemen. De communicatie hierover naar de leden heeft daarna niet plaatsgevonden. Hier waren tijdens de ALV van afgelopen maart 2023 vragen over. Daarom hierbij alsnog. Er worden tot

nader bericht geen buitenlandse reizen door onze vereniging georganiseerd. De excursie-weekeinden worden inmiddels wel via een reisorganisatie georganiseerd.

Na afloop van de ALV gaf Han Westendorp in een presentatie een mooi overzicht van het werk en de kennis van de zwaluwgroep. Han schroomde daarbij niet om het eigen werk van de groep kritisch tegen het licht te houden en dit te vertalen naar een nieuwe inspirerende richting voor ons werk ter bescherming van deze fantastische groep vogels.

Ook alle andere activiteiten blijven we natuurlijk gewoon doen. Zolang er enthousiaste leden zijn om zich hiervoor in te zetten en aan deel te nemen. Dit voorjaar bruist onze Vogelwerkgroep weer van de activiteiten, zoals een wederom zeer geslaagde vogelherkenningscursus en de minimaal tweewekelijkse veldexcursies. De leden van de onderzoek- en beschermingsgroepen zijn dit voorjaar eveneens weer met veel plezier en gedrevenheid actief in het veld met nestkastbroeders, roofvogels, ijsvogels, weidevogels, zwaluwen, broedvogelinventarisaties, ringonderzoek en Eempolderellingen. En niet te vergeten het team dat ook deze prachtige Korhaan weer gemaakt heeft.

Piet Spoorenberg

Van de communicatie

Beste vogelliefhebbers,

In 2006 is onze website ontwikkeld door Dirk Prop die deze in 2015 heeft vernieuwd en tot de dag van vandaag bijhoudt. Na zeventien jaar van intensief gebruik met tussentijdse kleine en grote verbouwingen, is ons **digitale clubhuis** aan vervanging toe. Wij zijn nu bezig met het opragen en vergelijken van offertes van diverse 'aannemers'.

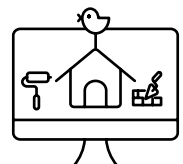
De ideale aannemer bouwt niet alleen een mooi nieuw digitaal clubhuis voor ons, maar helpt ook met de verhuizing en inrichting.

Een groot gedeelte van de stoffering is al klaar; de basis hiervan is gelegd door Hanneke Cusell met haar interviews van de werkgroepen.

De leden van Fotowerkgroep hebben toestemming gegeven voor het gebruik van hun beeldmateriaal. De eerste bouwstenen zijn dus al aanwezig.

Wordt vervolgd...

Doortje van Dijk

Daniël (Daan) Buitenhuis overleden op 10 februari 2023

Rob G. Moolenbeek

Daan Buitenhuis werd op 12 november 1932 in Arnhem geboren. Na de oorlog volgde hij de school voor Bosbouw en Cultuurtechniek. Na een korte aanstelling in Leersum bij Staatsbosbeheer werd hem een baan aangeboden op Vlieland waar hij boswachter werd en in 1956 zijn ringvergunning kreeg. Hier liep hij het vogelringvirus op en ringde onder andere Kleine Barmsijzen.

Na acht jaar werd hij aangesteld bij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Hij werd beheerder van het plassengebied en de 's-Gravelandse landgoederen. Hij ging wonen op het landgoed Hilverbeek in 's-Graveland en kwam zo met Gooise vogelaars in contact. Samen met hem ringde ik (toen een NJN-er) in de jaren 70 van de vorige eeuw tijdens avondcontroles en voorjaarscontroles hollenbroeders op de landgoederen. Verder ving hij veel vogels in zijn tuin op Hilverbeek. Zo ving hij daar in 1981 een koolmees die een jaar eerder in Litouwen (toen nog een deel van Rusland) was geringd.

Bij Natuurmonumenten heeft hij ook veel betekend bij het opzetten van landelijke bezoekerscentra. In het Gooi was hij jarenlang penningmeester van de werkgroep 'Vogelringstation' van de VWG het Gooi e.o. en was hij jaren nauw betrokken bij de ringactiviteiten langs de Gooimeerkust. Voor het ringen van uilen,

roofvogels en Raven in ons werkgebied en daarbuiten was hij altijd enthousiast te krijgen.

Daan trad zelden op de voorgrond, maar kon, vaak op humoristische wijze, de juiste opmerkingen maken tijdens bijeenkomsten van de Gooise ringers. Ook het opleiden en certificeren van nieuwe ringers behoorden tot zijn activiteiten. Het werken met computers was niet zijn favoriete bezigheid. Gelukkig hielp zijn vrouw Astrid hem in de beginjaren met het invoeren van de vogelringvangstgegevens.

Ruim 10 jaar geleden gingen Daan en ik weer vaak samen op pad en heb ik die laatste jaren zijn ring-administratie bijgehouden. Een plezierig uitje dat we tot juni 2022 hebben volgehouden was het ringen van zwaluwen bij de familie Nell in Muiden. Daarna werd zijn gezondheid minder en lukte het niet meer. Hij was in 2022 de oudste nog actieve ringer in Nederland.

Naast het ringen van vogels had Daan nog diverse andere hobby's. Veel werk deed hij voor o.a. de 'Historische Kring In de Gloriosa', de Konijnenfokvereniging en de Postduivenvereniging. Ook zijn grote tuin onderhield hij tot op hoge leeftijd zelf. We zullen nog vaak aan Daan denken en hem herinneren als een plezierig mens.

*Een nog steeds actieve Daan ringt in 2019 jonge Kerkuilen bij de familie Nell in Muiden.
Wilma van der Hijden*

Zie ook op de VWG-website:

- Langerveld, L., 2011. Een leven lang vogels ringen.... Interview met Daan Buitenhuis (78). De Korhaan 45(1): 18-20.
- Keuning, P., 2016. Daan Buitenhuis, 60 jaar ringervaring -om door een ringetje te halen-. De Korhaan 50(3): 12-14.

Met Daan in 1973 jonge Torenvalken ringen in het Spanderswoud (NM) | R.G. Moolenbeek

MOK-terrein te Loosdrecht. Ringen met Cees van Rooij en Wilma van der Hijden | R.G. Moolenbeek

Na het ringen en thuisbrengen de traditionele groet van Daan | Overlijdenskaart

Kemphanen (aquarellen) | Sylvia Vermaas

De Kemphaan

Philomachus pugnax

Paul Keuning

Wanneer je in het vroege voorjaar in een weidegebied Kemphanen hebt gezien, is dat een leuke opsteker en is je vogeltocht deels al geslaagd. Niet voor te stellen dat nog geen honderd jaar geleden vele honderden Kemphanen te vinden waren op baltsplaatsen in de Eempolders. Met strikken van paardenhaar werden de hanen gestrikt, verkocht aan de poelier of zelf geconsumeerd. Dierentuinen namen ze ook graag af als aanvulling op het dierenmenu. Die praktijk ging door tot rond 1950 en daarbij ging het om vangsten van wel 1000 tot 1500 vogels per jaar. De schrijver en vogeltekenaar Cornelis Nozeman (1770-1829) meldde in de 18de eeuw al 'wolken Kemphanen' van duizenden exemplaren boven de Eemnesser polders.

De Kemphaan is aangewezen op zeer natte, extensief gebruikte graslanden met hoog opgroeiende vegetatie. Voor alle ruilverkavelingen waren de Eempolders, zeker langs de oevers van de rivier de Eem, zompig en onbereikbaar met de trekker. Lopend zakte je daar ver in de modder. Ideaal voor de Kemphaan! Ongestoord konden ze hun toernooien houden op de wat hoger gelegen terreindelen, waarbij de hanen hun prachtige kraag opzetten om indruk te maken op de hennen. De woorden toernooi en de naam kemphaan doen vermoeden dat het paringsritueel met gekruiste snavels tegemoet getreden wordt. Maar als je ooggetuige bent van deze veelkleurige ceremonie dan zou je zien dat het meer een dansuitvoering is waarbij de hanen geregeld hoog opspringen. Elkaar verwonden komt nauwelijks voor. De Engelse naam voor deze steltloper is 'ruff', ofwel 'kraag'. Dit uiterlijk kenmerk past beter bij deze sierlijke vogel.

Laatste woord

Nog een kleine toelichting over de rolverdeling bij het dansspektakel. Rond de toernooiveldjes stonden de kemphennen, de uiterlijk minder opvallende vrouwtjes, zonder opgezette veren. Ze hebben wel het laatste woord, want zij kiezen uiteindelijk de Kemphaan die hen het meest imponeert. Tussen de vrouwtjes staan ook de satellietmannen toe te kijken en hun kans af te wachten. Op een onbewaakt ogenblik laten deze satelliet-kemphanen de gelegenheid niet passeren om ook een vrouwtje te bespringen. Het verschil tussen een kemphen en een satelliet-kemphaan is moeilijk te zien, soms heeft die laatste een licht gekleurde of gespikkelde kraag. Helaas zijn de baltsplaatsen met meerdere hanen en omstanders in Nederland geheel verdwenen. De Vogelatlas van Nederland (Hustings, F. & K. Koffijberg, 2019) komt tot een aantal broedgevallen van tussen de 15 en 30.

Tureluur

De eerste keer dat je een Kemphaan ziet, noteer je die waarschijnlijk als 'tureluur' in je boekje. Inderdaad is het verschil niet groot en je hersenen refereren aan wat je verwacht te zien. Mede-vogelaars helpen je dan hopelijk uit de droom en zullen je wijzen op de kortere snavel, het kleinere kopje en de borst met duidelijk minder vlekken. De vleugeldekveren van de Kemphaan zijn zichtbaar geschubd, de Tureluur heeft dat niet. De kemphaan en -hen maken een wat lichtere indruk, vooral door de lichte onderbuik. De snavelkleur of de kleur van de poten helpen je niet bij de determinatie, want die is bij de Kemphaan variabel. Wel is de snavel van de Kemphaan korter en heel licht omlaag gebogen. Waarnemingen in onze regio zijn redelijk algemeen op de plas-dras weilanden, vooral in de Eempolders. Ook bij onze Utrechtse burens zie je ze in behoorlijke aantallen in de polder Arkemheen, bijvoorbeeld langs de Arlersteeg. Het zijn tegenwoordig altijd doortrekkers, soms richting Friesland, veelal richting de broedgebieden op de Arctische toendra.

Vrouwtje Kemphaan op doortrek, Eempolder
1 april 2023 | Andrea Rietbergen

Man Kemphaan in prachtkleed
7 mei 2021 | Burg de Man

Bronnen

- Hustings, F. & K. Koffijberg [red.], 2019. Vogelatlas van Nederland. Uitgeverij Sovon.
- Jonkers, D.A, et al., 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG Het Gooi e.o., Hilversum.
- Nozeman, C., 1770-1829. Nederlandsche vogelen.
- Svensson, L., 2022. ANWB Vogelgids van Europa, 10e druk.

Resultaten van wintertellingen bij Ooievaars

Arda van der Lee

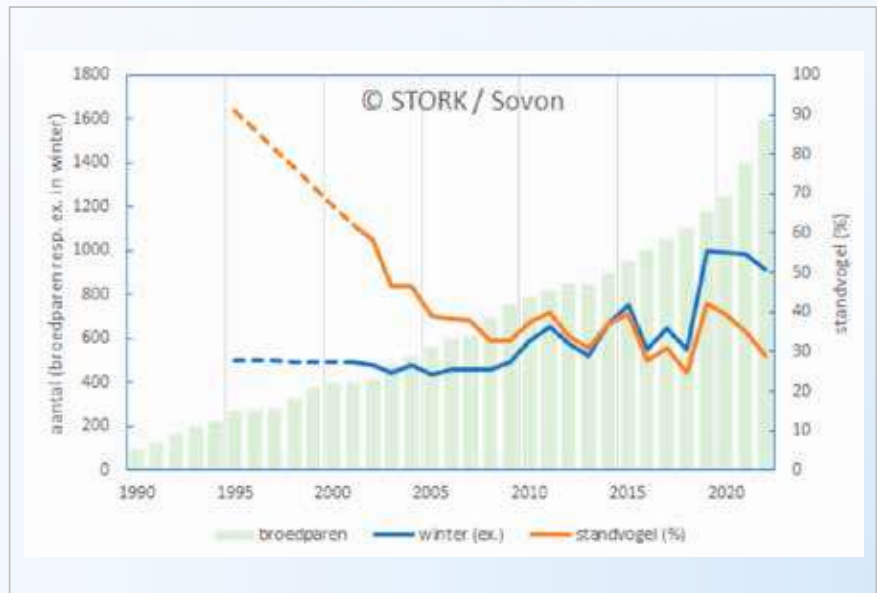
Overwinteren op de vuilstortplaats in Oss | Arda van der Lee

Al vele jaren op rij telt STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow) in januari de overwinterende Ooievaars. Via de media roept de stichting iedereen in Nederland op om tijdens een bepaald weekend waarnemingen te melden. Dubbeltellingen worden zoveel mogelijk door STORK gecorrigeerd. STORK gebruikt de data om ontwikkelingen binnen de Nederlandse winterpopulatie van Ooievaars vast te stellen.

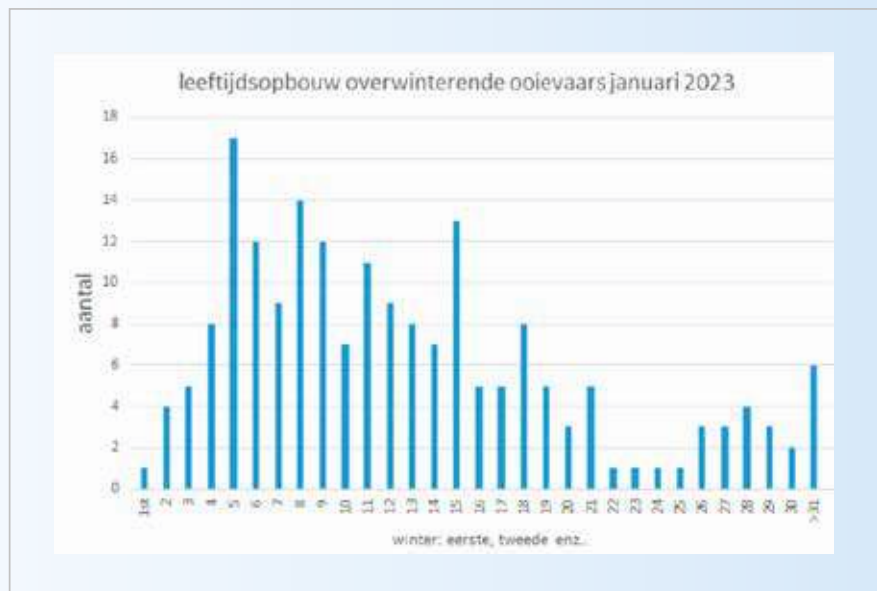
Figuur 1 toont de resultaten van de wintertellingen van 1995 tot 2022 weer. Op de achtergrond de ontwikkeling van het aantal broedparen. Van 275 in 1995 tot 1300-1500 paar in 2021. De blauwe lijn toont het aantal overwinterende Ooievaars. Volgens de grafiek neemt het aantal broedparen inderdaad toe, maar het aantal overwinteraars neemt, na een langjarige groei, nu af. De laatste drie jaar werden er ongeveer 1000 individuen waargenomen.

De oranje lijn laat zien dat het percentage overwinterende Ooievaars daalt. In 1995 migreerde 90 procent van de broedvogels niet en werd in de winter ergens in Nederland waargenomen. Van 2005 tot 2021 schommelt dit aantal tussen de 30 en 40 procent, wat betekent dat 60 tot 70 procent Nederland verlaat. Op zich een logisch resultaat omdat in 1995 het door Vogelbescherming opgezette herintroductieprogramma nog bestond. De vogels werden toen volop bijgevoerd in de buitenstations. Tegenwoordig wordt daar nog maar mondjesmaat bijgevoerd.

Figuur 1. Het aantal overwinterende Ooievaars 1995-2022

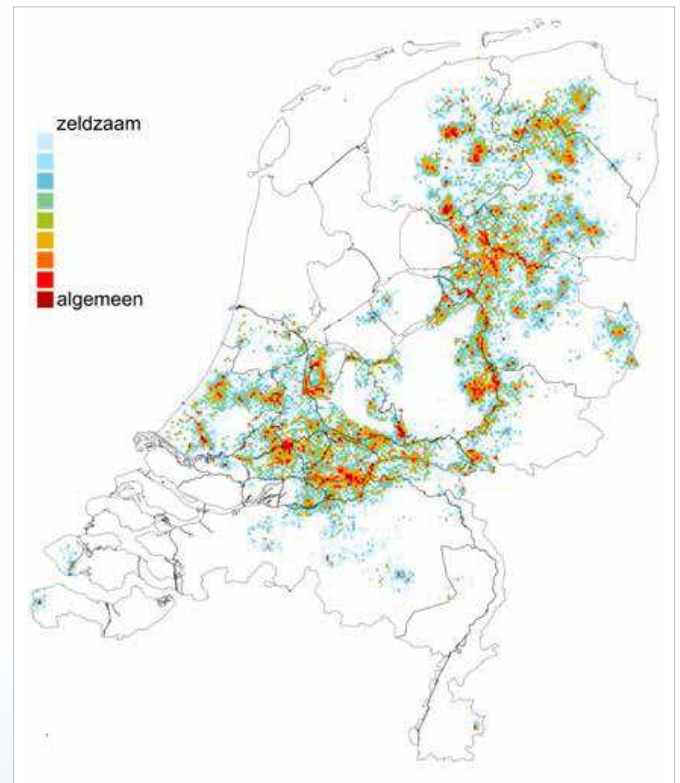
Figuur 2. Leeftijden van overwinterende Ooievaars

Figuur 3. Locaties overwinterende Ooievaar in januari 2022

Figuur 4. Verspreiding broedparen in Nederland

Zachte winter

Op de kaart van figuur 3 is te zien op welke 25 km² blokken Ooievaars zijn gemeld tijdens de wintertelling in januari 2022. Ook in het Gooi en dan met name in de Vechtstreek zijn Ooievaars gezien. Het gaat daar om waarnemingen van 1-2 individuen en een wat grotere groep, die zich in de winter al jaren ophoudt in de buurt van Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoef. Op enkele plaatsen elders in het land zijn groepen van 100-150 exemplaren gemeld.

Veel Ooievaars bleven in de afgelopen winter vanwege de zachte winter in de buurt van hun nest. Doordat er voldoende eten te vinden was, bestond er geen reden om binnen Nederland op zoek te gaan naar voedsel op een vuilstort (Amsterdam, Oss) of locaties waar wordt bijgevoerd.

Het overwinteringsgebied komt in grote lijnen overeen met het broedgebied (figuur 4). Alleen zijn er minder overwinterende Ooievaars in het noordelijke deel van het land. De meeste vogels overwinteren in het midden en westen van Nederland.

Ringen afgelezen

In november, december en januari werden veel ringen afgelezen en gemeld. De meeste hiervan zijn afkomstig uit Nederland. Slechts een enkeling komt uit een ander land, zoals Duitsland. Dit zijn vogels die soms al jaren in Nederland broeden.

In figuur 2 staat de leeftijd van de overwinterende Ooievaars (gebaseerd op meldingen van 142 individuele geringde vogels). De piek in de grafiek tussen 11 tot 16 jaar komt overeen met de piek in leeftijd van de broedpopulatie. Er lijkt geen verschil te zijn tussen vogels die volledig zelfstandig zijn opgegroeid en vogels die gewend zijn aan bijvoederen.

Er zijn geen Ooievaars gemeld in hun eerste winter (leeftijd ongeveer 6 maanden). Alle juvenielen migreren in hun eerste levensjaar naar westelijk Afrika. Onze vogels volgen de westelijke trekroute, via Spanje en Gibraltar naar deze regio. Steeds meer vogels blijven hangen in Zuid-Spanje en Portugal. Aangenomen werd dat zij hier voornamelijk foerageren op open vuilstortplaatsen, maar het blijkt dat zij daar leven van Amerikaanse rivierkreeften in de daar aanwezige rijstvelden.

Dit is pas echt overwinteren | Wim van Nee

[Dit artikel zou eigenlijk in de vorige Korhaan geplaatst zijn. Dat is helaas niet gelukt, onze excuses hiervoor (Red.)]

Ringelssporen van de Grote Bonte Specht van dichtbij | Conny Rossier

Ringelssporen van de Grote Bonte Specht
Conny Rossier

Ringelende spechten

Dick A. Jonkers

Grote Bonte Spechten zijn berucht vanwege de schade die zij met hun gehak kunnen veroorzaken. Niet alleen aan bomen, maar ook aan nestkasten en allerlei andere houten constructies. Zelfs houten wegportalen worden aangetast. Vanuit de oorspronkelijke leefgebieden in bosrijke streken hebben zij zich tegenwoordig ook gevestigd in urbane gebieden met bomen, waar zij overlast kunnen veroorzaken middels het fenomeen 'ringelen'.

Wie het woord ringelen opzoekt in de Dikke van Dale (het Groot Woordenboek van de Nederlandse taal) vindt daar met betrekking tot dieren alleen: 'ze door een ring door de neus of ook door het oor bedwingen'. In de Van Dale staat niet dat ringelen ook kan slaan op het aanbrengen van een ring met gaatjes in de bast van een boom. Dit is iets dat met name Grote Bonte Spechten bij levende bomen kunnen doen. Zij perforeren dan stelselmatig de schors in horizontale ringen rondom de stam, of in spiralen rond grote takken, door gaatjes te beitelen met een doorsnede van 2 tot 8 mm. Zo bereiken zij het zachte hout waar de sapstroom zich bevindt. Verder beitelen ze ook wel korte of langere sleufjes, krassen en kerven om zo uitstromend sap te bemachtigen. Bij tijd en wijle gaan zij

over tot proefboringen om te verkennen waar de stroom royaal aanwezig is.

Het ringelen en op andere plekken aftappen vindt alleen plaats in de lente als de sapstroom goed op gang komt. Het in de gaatjes aangevoerde sap is zoet en rijk aan suikers en mineralen en wordt met scheppende bewegingen gedronken. Een bijkomend effect van de sapstroom is dat deze insecten aantrekt die voor de spechten als een extra welkome voedselbron fungeren. Ringelen manifesteert zich het meest frequent in maart, wanneer de opwaartse stroming het intensiefst is, maar onder bepaalde omstandigheden zijn 'sapzuigers' ook 's winters actief.

Drieteenspecht

Het natuurverschijnsel van sap drinkende spechten is behalve in Nederland ook geconstateerd in Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Polen, Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk. Het valt te verwachten dat dit elders in hun verspreidingsgebieden eveneens het geval is. De in de literatuur meest genoemde soort is de Grote Bonte Specht, maar de elders in Europa voorkomende Drieteenspecht wordt ook een belangrijke rol toebedeeld. Andere spechten als de

Zwarte en Groene Specht, de Kleine Bonte Specht en de Middelste Bonte Specht zijn feitelijk alleen maar gesignaleerd rond de ringen en gaten waarvan bekend is dat de Grote Bonte Specht die eerder heeft gefabriceerd. Of ze in die situaties ook sap drinken, is nog maar de vraag. De Draaihals, die ook tot de spechtenfamilie behoort, doet het in elk geval niet. Dat is niet zo vreemd want hij zoekt zijn voedsel op de grond en is geen 'hakspecht'. Wel nestelt hij onder meer in oude spechtengaten en klemt hij zich tegen boomstammen.

Aantrekkelijk

Ringelen is in Midden-Europa vastgesteld bij minstens 44 boomsoorten. Daarbij zijn inbegrepen speciaal voor de bosbouw gecultiveerde of geplante exoten. De factoren die een rol spelen voor het meer of minder aantrekkelijk maken van een boom lijken heel divers. Meestal zijn een of enkele bomen favoriet, vooral in een bosrand. Vaak schijnt er een voorkeur te zijn voor een zieke of al geïnfecteerde boom. Mogelijk is het sap ervan wat zoeter dan de vloeistof van bomen die in een goede conditie verkeren. Maar ook jonge tot zeer jonge bomen kunnen zeer aantrekkelijk zijn. Daarnaast lijkt er een voorkeur te bestaan voor

boomsoorten met een dunne en gladde schors. Speciaal esdoorns, die behalve dat zij suikerrijk zijn ook in de winter een sapstroom voortbrengen, staan sterk in de belangstelling. Lindesoorten zijn eveneens geliefd.

Naast spechten kunnen overigens ook mensen bewust bomen ringen. Ze verwijderen dan een strook bast van iets meer dan een decimeter hoog rondom de stam van een boom die op die locatie ongewenst is. De boom sterft af, maar blijft wel staan en transformeert geleidelijk tot een eldorado voor insecten, paddenstoelen, mossen en andere organismen.

In de vrije natuur heeft het ringelen van de spechten geen grote nadelige gevolgen. Het hoort bij de ecologie van het systeem. Heel anders zijn de consequenties in gebieden met boomkwekerijen, zoals in Noord-Brabant. Daar werd zo'n vijftien jaar geleden veel schade toegebracht aan jonge aanplant. Taxateurs die waren ingeschakeld door de boomkweker en het Faunafonds kwamen uit op een bedrag van rond de € 130.000!

Geelbuiksapspecht

Binnen het verspreidingsgebied in de Oude Wereld valt de schade die spechten toebrengen in de samenleving nogal mee en dat gaat eveneens op voor hun gedrag in hun natuurlijke habitat. In Canada en de Verenigde Staten liggen de zaken iets anders. Veelvuldig signaleert men daar schade als gevolg van de verschillende activiteiten van uiteenlopende spechtensoorten. Veelal gaat het daarbij om spechten die gaten beitelen in houten huizen.

Daarnaast behoort het ringelen en drinken of oplikken van boomsap ook voor een aantal Amerikaanse spechtensoorten tot het gebruikelijke gedragspatroon. Schade veroorzaakt door deze soorten wordt zowel in de broedgebieden in het voor- en najaar, als uit de doortrekgebieden gemeld. Een ervan, de Geelbuiksapspecht, krijgt zeer veel belangstelling in de literatuur en is door zijn gedrag zo bekend bij de Amerikanen dat zij hem de naam 'sapsucker'¹ hebben gegeven. In het voorjaar beslaat boomsap een aanzienlijk deel van zijn menu. Veelvuldig wordt bij

deze specht geconstateerd, dat hij een voorkeur heeft voor uitgesproken bomen. Deze exemplaren krijgen gedurende een groot aantal jaren frequent bezoek, waarbij gaten in voorheen gebruikte bomen opnieuw worden geopend. In enkele gevallen is de schade aan de bomen hierdoor zo groot dat zij afsterven. In sommige gebieden in dit deel van de wereld zijn de Geelbuiksapspechten ook schadelijk in boomkwekerijen, maar het verlies aan bomen lijkt daar wel bescheiden te blijven.

De spechten gebruiken hoofdzakelijk afwijkende, c.q. zieke bomen, die ze langdurig exploiteren. Het lijkt erop dat ze daarbij gezonde bomen van dezelfde soort negeren. Tegelijkertijd zijn er echter ook publicaties die vermelden dat ze met name gezonde en grote bomen uitkiezen, maar dit gebeurt hoofdzakelijk na een uitdunning van het bos wanneer bomen in meer of mindere mate vrij zijn komen te staan.

¹ Andere 'sapsuckers' zijn de Donzige Specht, Harige Specht, Roodborstspecht, Roodnekspecht en Williamson's Specht.

Door de mens geringde Douglasspar
Jan Loggen

Bronnen

- Cramp, S., (ed.), 1985, Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford University Press, Oxford.
- Craven, S., [z.j.], Controlling woodpecker damage. University of Wisconsin Extension.
- Dengler, K., 2004. Anhang 1: Spechtringelung, bijlage bij Dengler, K., 2004, Forschungen zur kambiophagen Gallmücke Resseliella quercivora MAMAEV/1965, in: Schriftenreihe der Hochschule Rottenburg nr. 19., Rottenburg.
- Gatter, W., 1972. Das Ringeln der Spechte. Journal für Ornithologie 113: 207-213.
- Gibbs, J., 1983. "Sap-sucking" by woodpeckers in Britain. British Birds 76: 109-117.
- Glutz von Blotzheim, U. & K. Bauer, 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 9. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Hilgers, L., 2007. Verslag onderzoek spechtenschade in twee laanboomkwekerijen in Noord-Brabant. Buro Coördinaat, Goirle.
- Jonkers, D.A., 2014. Spechten en mogelijke schade aan houten wegportalen. Een literatuurstudie naar mogelijke schade. Instituut voor Bos- en Natuurstudie, Wageningen.
- Jonkers, D.A. & G. Bieshaar, 2014. Spechtenschade. De Korhaan 48(1): 15.
- Spoor, W.C., 2007. Boomschade en spechten als mogelijke oorzaak. BIJ 12: 1-35.
- Turcek, F.J., 1954. Oekologische Beziehungen der Vögel und Gehölze. Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften.
- Van Diepenbeek, A., 1999. Veldgids Diersporen. Stichting KNNV Uitgeverij, Zeist.

*Nest en eien van de Bonte Vliegenvanger
Coby Jeninga*

Nut en noodzaak van nestkasten

Bijeenkomst in de Infoschuur op 10 maart 2023

Coby Jeninga & Henny Meulepas

Op 20 maart was er in de Infoschuur een bijeenkomst met als thema 'Nut en noodzaak van nestkastcontrole'. De avond werd verzorgd door Christiaan Both, hoogleraar dierecologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen en Tim van den Broek, ecooloog en boswachter bij Natuurmonumenten. De opkomst was groot: een volle zaal met ongeveer vijftig mensen. Beide heren kregen 30 minuten spreektijd. Na de pauze was er tijd gereserveerd voor vragen en discussie.

Na een welkomstwoord van Coby Jeninga startte Tim van den Broek met zijn presentatie. Hij zoomde niet zo zeer in op de nestkasten, maar benaderde het vanuit een groter perspectief: het beleid van Natuurmonumenten, waarbij het vooral gaat om keuzes maken. Het beleid voor bossen richt zich bijvoorbeeld op het creëren van meer biodiversiteit in de natuurgebieden en dat betekent meer diversiteit aan boomsoorten en het creëren van open plekken.

Tim vertelde dat er in 1981 binnen de directie van Natuurmonumenten al discussie was over nestkasten. In 1997, 26 jaar geleden, heeft Natuurmonumenten de keuze gemaakt om "de natuur zoveel mogelijk zijn gang te laten gaan". Dat betekende: "we grijpen niet in, tenzij ...". Zo zijn er bijvoorbeeld wel poelen gegraven voor kwetsbare amfibieën zoals Kamsalamanders, zijn er nestkasten opgehangen voor vogels die op de Rode Lijst staan, zoals Kerkuil en Steenuil en zijn er vlotjes gelegd voor de Zwarte Stern waar ze kunnen broeden. Maar soorten als de Koolmees en Pimpelmees staan niet op de Rode Lijst en dat is voor Natuurmonumenten de belangrijkste reden om voor hen geen nestkasten op te hangen.

Redenen voor Natuurmonumenten om soms toch nestkasten op te hangen zijn:

- Educatie: nestkasten brengen mensen in contact met de natuur
- Wetenschappelijk onderzoek
- Gericht op betere instandhouding van de soort (met name soorten van de Rode Lijst)

- Onderzoek bijvoorbeeld gericht op de Eikenprocessierups (worden deze door Kool- en Pimpelmees aan hun jongen gevoerd?).

Bonte Vliegenvanger

Christiaan Both vertelde over de wijze waarop de Rijksuniversiteit Groningen nestkasten inzet voor onderzoek naar de Bonte Vliegenvanger, dat in 2007 startte. Daarbij ging het om vragen als: in hoeverre heeft de klimaatsverandering invloed op de Bonte Vliegenvanger en hoe anticipeert deze vogel op deze verandering? Voor het onderzoek zijn meer dan 1000 nestkasten opgehangen in het Drentse Wold en het Dwingelderveld. Elk jaar worden de kasten intensief gecontroleerd en worden alle jonge Bonte Vliegenvangers geteld. Zo hebben de onderzoekers al een aantal stambomen van deze vogels kunnen maken.

De Bonte Vliegenvanger vliegt in het voorjaar uit Afrika, 5000 km van hier, naar het noorden om te nestelen. Eind juli vertrekken ze weer, terug naar Afrika. Tijdens de heenreis weten ze niet met wat voor weer ze hier te maken krijgen, maar dat is voor hun voortplanting wel van groot belang. Eerst komt het mannetje aan en ongeveer een week later arriveert het vrouwtje. Zij maakt over het algemeen zeer snel een stro-achtig nestje en legt daarin zes tot zeven mooie lichtblauwe eitjes. Na ongeveer twee weken komen de jongen tevoorschijn, die dan moeten worden gevoerd. Ideaal is het als de loofbomen op dat moment net de eerste sappige blaadjes hebben waar de rupsen op af komen, die op hun beurt weer het

De sprekers (links) Tim van den Broek, (rechts) Christian Both | Joke van Velsen

ideale voedsel voor de jongen zijn. Deze afstemming is van levensbelang.

Het onderzoek heeft tot nu toe een aantal opmerkelijke zaken opgeleverd. Als het voorjaar hier wat eerder is begonnen ziet men de Bonte Vliegenvangers die wat later aankomen doorreizen naar bijvoorbeeld Zweden om daar een betere afstemming te hebben tussen de rupsentijd en de jonge vogels. Ook ziet men dat de Bonte Vliegenvangers door opwarming van de aarde steeds vroeger in Nederland aankomen, soms al op 21 of 22 april. Dit geeft sommige vroege vogels sinds kort de kans op een tweede broedsel en dat was nog nooit eerder gezien.

Ook roept het veel nieuwe vragen op: hoe weten de vogels wanneer ze moeten vertrekken en waar ze dan naar toe moeten (bijvoorbeeld Nederland of Zweden) en is hier sprake van evolutie? Het onderzoek kan nog jaren duren en daarvoor zijn nestkasten onontbeerlijk. In vergelijking met andere landen (bijvoorbeeld Polen) zijn er in Nederland namelijk veel te weinig natuurlijke nestholtes. Men vermoedt zelfs dat 90% van de Bonte Vliegenvangers in Nederland in nestkasten broedt. Het zou dus een doodsteek zijn om deze nestkasten weg te halen.

Discussie

Na de pauze was er tijd voor discussie en vragen waarbij de belangrijkste vraag was: wat is het nut en de noodzaak van nestkasten? Tim is van mening dat het wel degelijk nut heeft maar dat Natuurmonumenten de keuze heeft gemaakt om daar niet actief op in te zetten. Christiaan geeft aan dat er nog altijd te weinig natuurlijke holtes te vinden zijn in de natuur voor holenbroeders. Daarnaast is hij van mening dat het

belangrijk is om op verschillende plaatsen in Nederland nestkastonderzoek te blijven doen om zo een beter beeld te hebben van:

- aantallen en reproductie
- variëteit in gebieden/soorten (veel nestkasten geeft ook grotere variëteit)
- invloeden van buiten af
- klimaatverandering
- zure regen
- stikstofdepositie, verzuring van de grond
- wat de toekomst nog brengt...
- Het nestkastonderzoek kan laten zien of er op bepaalde gebieden iets niet goed gaat of verandert.

Een andere vraag uit het publiek was of het zinvol is om van een terrein met 60 nestkasten er 30 weg te halen en die over te brengen naar een ander terrein. Dit werd afgeraden, omdat je alleen een betrouwbaar beeld krijgt als je de aantallen vele jaren hetzelfde houdt. Als je minder nestkasten wilt, is het beter een bepaald terrein intact te laten met dezelfde hoeveelheid nestkasten en een ander terrein niet meer te controleren.

Het antwoord op de vraag over 'nut en noodzaak' is voor ons duidelijk: nestkastonderzoek heeft een toegevoegde waarde op wetenschappelijk gebied. Wij gaan door met het nestkastonderzoek en het delen van de gegevens met instanties die deze gegevens gebruiken voor onderzoek zoals Sovon en het Landelijk NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders. In mei hebben we een medewerker van Sovon uitgenodigd om ons te vertellen wat zij doen met de gegevens die wij aanleveren.

Daar wij altijd te maken hebben met een verloop in controleurs (ziekte, leeftijd, verhuizing e.d.), doen wij hier wederom een oproep:

Mocht je enthousiast zijn geworden op deze avond (of van dit verhaal) en ook nestkasten wilt controleren en zo mee wilt werken aan het onderzoek, dan ben je welkom om eens mee te lopen met een controleur. Stuur een mail naar nestkastteam@vwggooi.nl

Een zaal vol aandachtige nestkastcontroleurs | Joke van Velsen

Jaarverslag
Broedseizoen 2022

Jaarverslag NESTKAST (2022) te downloaden via:
<https://pub.sovon.nl/pub/publicatie/21318>

Discussiëren onder het genot van een kop koffie | Joke van Velsen

Een Witoogeend op 16 december 2022 in de Karnemelksloot

Hoe wij een graantje meepikten van natuurontwikkeling bij onze oosterburen

Harry de Klein

Tijdens de korte vorstperiode in december vorig jaar werd ik in de ochtend gebeld door Gerard Buhr met de vraag of ik in de buurt was. Hij had in de Karnemelksloot een mogelijke Witoogeend ontdekt. Toen ik er even later aankwam hadden we het geluk dat hij, want het was een man, uit de dekking kwam en toen was de determinatie een fluitje van een cent: **adult mannetje Witoogeend**. Ik heb er vervolgens bijgaande foto's van geschoten.

Het verhaaltje is hiermee echter nog niet af want toen Wil Makkinje wat later op de dag het beestje eveneens portretteerde had hij het geluk dat de eend op een stuk

ijs stond waardoor hij kon zien dat het beestje geringd was. De code was geel 2S. Dat is vervolgens weer doorgespeeld naar Hans van Oosterhout, die kon achterhalen dat deze vogel was geringd in Duitsland bij de Steinhudersee. Toen ik dat rapport onder ogen kreeg ging er bij mij meteen een lichtje branden want toevallig had ik enkele weken daarvoor op de WDR (Westdeutsche Rundfunk) een film gezien over diezelfde locatie. De Steinhudersee maakt namelijk deel uit van een groot natuurherstelproject waarbij landbouwgronden worden getransformeerd naar de min of meer oorspronkelijke habitat. De film gaf een goed beeld van de gevolgde werkwijze.

Eerst werden de juiste biotopen gevormd. Daarna werd er een aantal diersoorten geïntroduceerd die daar oorspronkelijk voorkwamen, maar tijdens de landbouwperiode waren uitgestorven. Buiten boomkijkers, schildpadden en Europese nertsen bleken er ook Witoogeenden geïntroduceerd te zijn. Het leuke is dat wij er daarvan eentje in ons werkgebied mochten verwelkomen. Erg leuk dat zo'n waarneming door het achterliggende verhaal meteen veel meer glans krijgt. Volgens 'waarneming.nl' is de vogel op 19 december 2022 voor het laatst op de Hilversumse Meent gezien.

Witoogeend man adult | Harry de Klein

Ook aan de andere kant is wat te zien | Joke van Velsen

Links de plas, rechts een blauwgraslandje | Joke van Velsen

Een excursie naar de Waterleidingplas op 26 februari 2023

Ans van der Knaap

Het is een koude ochtend als we om 9 uur worden verwacht bij Waternet in Loenen aan de Vecht voor een excursie voornamelijk gericht op watervogels in de Waterleidingsplas, onderdeel van de Loenderveense Plas. Om even over achten stappen we op de fiets. Een mooi tochtje vanuit Hilversum/Kortenhoef. Onderweg op de route naar Loenen zien we het eerste paartje Brilduikers. De stemming zit er meteen goed in.

De boswachter legt uit | Joke van Velsen

Volgens de website is de Loenderveense Plas een uniek stuk oer-Hollandse natuur. Na deze excursie kan ik dat alleen maar beamen. Er broeden allerlei vogels, zoals IJsvogel, Purperreiger, Zwarte Stern en Krooneend. Het is nu nog te vroeg voor de broedtijd en wij zien deze ochtend van dit rijtje alleen de IJsvogel en de Krooneend.

De Waterleidingplas is een gesloten gebied waar je alleen naar binnen mag als je je bij Waternet hebt aangemeld voor een excursie. Wouter Rohde heeft voor dit laatste gezorgd en boswachter Nico Bouman heeft het hek al geopend als we aankomen. Er verzamelen zich zo'n dertig enthousiastelingen bij de parkeerplaats, de kou trotserend. Het is voornamelijk een noordoosten-wind die het koud maakt, maar het zonnetje is gelukkig al in aantocht. Nadat de boswachter ons welkom heeft geheten, start hij met een globale uitleg over de manier waarop Waternet het gebied gebruikt voor waterzuivering.

Na de introductie gaan we in twee groepen uiteen; een groep onder leiding van Wouter en de boswachter en een groep onder leiding van Piet Spoorenberg. Ieder een kant op van het rondje wat we zullen gaan lopen. Gelukkig kunnen we flink doorwandelen en in beweging blijven, zodat de tenen nog een beetje opwarmen. Het is een verbazend mooi gebied en ook veel groter als doet vermoeden vanaf de kant van de Bloklaan. Vanaf de andere

kant van het water, vanuit de uitkijkpost aan de Lambertszkade, kun je de plas overzien.

We bewonderen veel watervogels, al zitten er volgens de kenners van het gebied kleinere aantallen dan men gewend is. We zien volop Kuifeenden, maar ook Brilduikers, Slobeenden, Nonnetjes, Tafeleenden en Futen. Veel in paartjes en een aantal in hun mooie zomerkleed. Ook zien we Krooneenden met hun mooie rode snavels en horen we overvliegende Smienten.

Elke keer als ik met een excursie meega, ontdek of leer ik wel iets wat ik nog niet wist. Wist je dat:

- Smienten ook in hun vlucht fluiten?
- Nonnetjes (familie van de zaagbekken) een snavel met gezaagde binnenkant hebben zodat ze visjes kunnen eten? Andere eenden hebben dit niet en eten die dan ook niet. Futen eten wel vis, maar een Fuut behoort niet tot de groep van eendachtigen.
- Krooneend en Tafeleend op elkaar lijken, maar dat de Tafeleend grover gebouwd is, de kop bruinig rood is en de snavel grijsblauw? De Krooneend is kleiner en fijner gebouwd dan de Tafeleend en de oranje kop heeft een soort bolling. Daarnaast heeft de Krooneend een vuurrode snavel en een rood oogje.

Naast de diverse soorten eenden zien we ook nog de Grauwe Gans, Grote Zilverreigers, Aalscholvers, langsflietsende IJsvogels en door de groep van Piet is nog een Watersnip gezien. Verder hoorden we de Cetti's Zanger, Grote Bonte Specht en Koolmees en zien we een Staartmees, Zwarte Kraai, Waterral, Havik, Sperwer en Buizerd.

Het was een prachtige verrassende ochtend. Veel dank aan Wouter en Piet die de groepen begeleidden en dank aan boswachter Nico Bouman.

Om 12 uur gingen we, inmiddels opgewarmd door de zon, huiswaarts.

*Een zodje met plas op achtergrond
Joke van Velsen*

Een avondje toverlantaarn in de Infoschuur

Aafke Yntema

Op 12 januari organiseerde de fotowerkgroep een avond om de beste foto's van 2022 te laten zien. De leden selecteerden daarvoor hun vijf beste foto's die ze maakten in het werkgebied van de Vogelwerkgroep en de vijf beste foto's die ze maakten in de rest van de wereld. De fotografen gaven steeds een toelichting bij hun werk en uit die vijf foto's koos het publiek middels handopsteken steeds de beste. De avond werd geleid door voorzitter Hugo Weenen.

Het publiek bestond niet alleen uit leden van de fotowerkgroep; ook niet-leden waren welkom en mochten meestemmen. De foto's waren gemaakt met de meest geavanceerde apparatuur en werden mooi groot geprojecteerd, dus het was niet écht een avondje toverlantaarn - de foto's waren betoverend mooi.

Atletische mussen

Voor de pauze kwamen de foto's van vogels uit het werkgebied aan bod. De variëteit aan soorten was enorm. Ook de manier van fotograferen en bewerken verschilde sterk. Elke fotograaf bleek een eigen, herkenbare stijl te hebben. Vogels met iets roods in hun verenkleed deden het goed: een Koperwiek, een Kneu, een Vuurgoudhaantje en een Fazant (haan) bleken favoriet.

Het licht speelde uiteraard een belangrijke rol. Een Spotvogel met het licht net in zijn daardoor rood lijkende snavel was mooi. De compositie, waar staat de vogel in het beeld en welke rol speelt de achtergrond, is ook belangrijk: een prachtige Tureluur in een echt Hollands landschap, voor een paar (vage) koeien, gooide hoge ogen. Soms speelde mee hoe moeilijk het is om een vogel voor de lens te krijgen: de schuwe Waterral stond er mooi op, met een omhoog waaiend staartje. Meer algemene vogels deden het soms ook goed: een paartje huismussen met het mannetje in een heel atletische houding werd gewaardeerd. Hetzelfde gold voor twee overvliegende Grauwe Ganzen. Precies op het juiste moment genomen en heel scherp waren een aantal ijsvogels, drie boerenzwaluwen en een Appelvink. Fraai was ook een aantal foto's waarbij de

achtergrond helemaal wit was, waardoor het resultaat wel iets weg had van een pentekening.

Verre reizen

Na de pauze was de tweede categorie aan de beurt: foto's genomen in de rest van de wereld. Daarbij ging het overigens niet alleen om vogels, maar kwamen ook insecten en zoogdieren aan bod. Het begrip 'rest van de wereld' moet – zo bleek – letterlijk worden genomen: sommige leden van de werkgroep maken verre reizen. Zo zagen we onder andere dieren uit Suriname, Victoria Island, Roemenië, Spanje en Afrika voorbijkomen.

Uit Suriname kwamen prachtige foto's van drie exemplaren van de Driekleur Glansspreeuwen en een Slakkenwouw met een opwaaiend veertje. Er was een Scharrelaar die prachtig zijn licht- en donkerblauwe onderkant liet zien. Er waren schitterende foto's van insecten, soms met moord- en doodslag: een spin die een bij te pakken heeft en een duivelachtig uitziekende wesp die een bij zijn tong grijpt. Vrediger was een foto van een Kolibrievlinder. Een foto van jagende dolfijnen leek wel een Japans schilderij. Het verhaal bij een foto speelt soms ook een rol, bijvoorbeeld bij foto's van een pas bevallen olifant, die met haar kalf naar de kudde teruggaat en daar allerhartelijkst wordt begroet.

Fotowerkgroep

De werkgroep heeft een zeer geslaagde en drukbezochte avond georganiseerd. Een avond met een interactief karakter: door het voortdurende stemmen en de wisselende sprekers (bij de toelichtingen)

bleef iedereen goed bij de les. Er was voor koffie en thee met lekkere stukken koek gezorgd.

Dat de leden 'een passie voor vogelfotografie' hebben is aan alles goed te merken. Er is elke maand een avondprogramma rond wisselende thema's en er is elke maand een excursie, bijvoorbeeld naar een schuilhut. Ook helpen leden van deze werkgroep wel eens mee bij het bouwen van een schuilhut. Mocht u belangstelling hebben voor de activiteiten van deze werkgroep, dan kunt u contact opnemen via: fotografie@vwggooi.nl.

De beste vogelfoto's van 2022

Er deden weer diverse fotografen van de VWG Fotowerkgroep mee aan de verkiezing van de beste foto's van 2022. In deze Korhaan laten we van iedere fotograaf de beste foto in de categorie 'Vogels in het Gooi' zien. Voor meer informatie kun je een mail sturen aan: fotografie@vwggooi.nl

Andrea Rietbergen

Op 29 maart 2022 was ik in de Eempolder en zag daar een Slechtvalk op een paaltje. Een bijzondere belevenis, daar deze tweedejaars Slechtvalk zich uitgebreid liet fotograferen. Hij of zij vloog op om ergens een prooi te bemachtigen. Even later was de valk op de plukplaats te zien en had een flinke prooi als voedsel. Toen hij na het maal wegvloog was er een volle krop te zien.

Marga van Leeuwen

Driftig op zoek naar insecten. Deze Kleine Bonte Specht is gefotografeerd op de Tafelbergheide op 1 mei 2022.

[Op de cover staat een uitsnede van deze foto. Red.]

Yvette Kusters

Met zo'n mooi wit verenkleeft is een goede schoonmaakbeurt af en toe nodig. Deze Grote Zilverreiger is in de Eempolder gefotografeerd op 4 januari 2022.

Bianca de Vries

Zo zie je de Tureluur op zijn mooist. En hij of zij ziet alle gevaar aankomen op zo'n paaltje. Deze is gefotografeerd op 1 juni 2022 in de Eempolder.

[Op de achteromslag staat een uitsnede van deze foto. Red.]

Bert Roelofs

Deze jonge vrouw Groene Specht is gefotografeerd in Bussum op 20 juli 2022. Op een van mijn spaarzame fotografiedagen in 2022 zat ik in een fothut aan de rand van Bussum. Op die topdag fotografeerde ik ook nog een Vuurgoudhaan en een Sperwer, maar deze Groene Specht was de absolute verrassing.

Jos Ketelaar

Het lijkt wel hink-stap-sprong, maar hier een rennende Waterral gefotografeerd in Huizen op 15 december 2022.

Johan Bosman

Dit was op de Westerheide, 's ochtends heel vroeg op 15 juli 2022.
Ik denk dat het een opgewonden mannetje Roodborsttapuit is.

Jurriën Uiterwijk

Samen met Hugo Weenen wilden we de Middelste Bonte Specht fotograferen toen we een paartje Vurgoudhaantjes tegenkwamen. Het mannetje mooi zingend om het vrouwtje te imponeren. Dit alles gefotografeerd op 7 maart 2022 in het Crailose bos.

Hugo Weenen

Niet voeren maar machtsvertoon tussen twee mannetjes Huisvuisen in Blaricum, oktober 2022.

Bertus van den Brink

Ontspannen rustend en uitkijkend zat deze Graspieper op een paaltje. Gemaakt in de Eempolder op 20 april 2022.

Elly Lodewijkx

Het Nonnetje is altijd een fraaie verschijning in de winter. Het broedt niet in Nederland. Dit paartje in broedkleed zwom in maart 2022 bij de randmeren, vlak voor hun vertrek naar het hoge noorden.

Katinka Mann

Een volwassen man IJsvogel gefotografeerd op een bloeiende meidoortak op 5 mei 2022 bij Oud Valkeveen.

Marian Gerritsen

Watteral op 18 december 2022. Het plan was naar Huizen te gaan. Er stond een gure koude wind en we keken naar de rietkraag in de hoop een glimp van een Watteral te zien. We hoorden hem en misschien konden we hem lokken door wat meelwormen op het ijs te gooien. Even later zagen we iets bewegen. Gedreven door honger stevende hij af op de meelwormen. Dit was voor het eerst dat ik een Watteral kon bewonderen en fotograferen! Een geluksmomentje.

Frans Kamphuijs

Deze foto van een Grauwe Vliegenvanger is gemaakt op 10 juni 2022 bij Fort Uitermeer in Weesp. Rechts van de ingang staan een aantal plofhuisjes. Ieder jaar nestelen daar vliegenvangers. Eén paartje heeft een vaste aanvliegtak. Daardoor had ik mooi de tijd om aandacht te besteden aan de achtergrond.

Dirk Jan Dwars

Deze luid kwetterende Rietzanger is gefotografeerd in de Eempolder op 1 juli 2022.

Historisch Erfgoed

Opgevist uit het eerste waarnemingschriftje van een 17-jarige Dick Jonkers in 1958

samenvatting Paul Keuning

De natuur staat niet stil. Ze past zich steeds aan, aan wat bodem, temperatuur en vochtigheid toelaatbaar maken. Juist omdat de veranderingen stapje voor stapje gaan, is een vergelijking met zes decennia terug nuttig. De Werkgroep Ornithologisch Erfgoed (WOE) is daar druk mee bezig. Deze groep is onderdeel van de Nederlandse Ornithologische Unie die vogelkundig onderzoek bundelt. Voor die werkgroep ben ik nu bezig de veertig waarnemingsboekjes van Dick Jonkers digitaal in waarneming.nl onder te brengen.

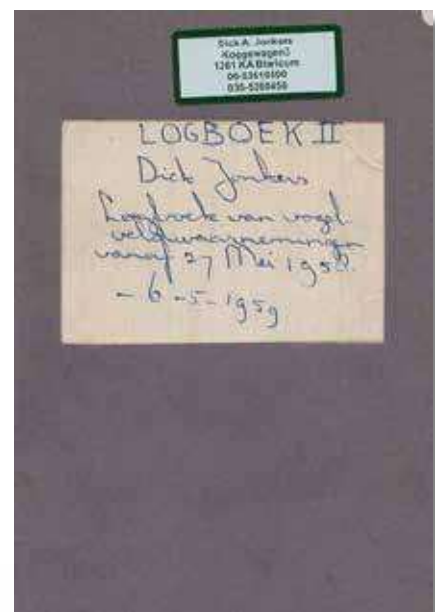
Op 20 april 1958 fietste de toen bijna 18-jarige Dick vanuit Apeldoorn langs de dijk van Harderwijk naar Elburg. Bij Harderwijk zag hij naast 350 Scholeksters een groep van zo'n 50 voedsel zoekende Pijlstaarten. Even verderop zaten een kleine honderd Kluten te broeden op de zandplaten. Ze hadden slordige nesten, wel lagen de eieren netjes met de punt naar elkaar toe. Op het Veluwemeer zaten zo'n 390 Kuifeendjes en zeker 80 Meerkoeten, drijvende op het water. Vlakbij Elburg was een Kleine Zwaan druk doende voedsel te zoeken, dat in zijn geval bestaat uit fonteinkruid. Dick telde wel 70 Sterns en 12 Visdiefjes, ook weer drijvende op het water. Daarboven vlogen 150 Zwarte Sterns.

Voedsel

Een citaat uit zijn schriftje: "Alles draait om voedsel in de natuur; daar waren de Rietgorzen en de Oeverzwaluwen druk mee bezig. Het nest van die Oeverzwaluw was wel één meter diep. Acht paar Slobeenden lieten zich niet afleiden bij hun zoektocht naar voedsel. Verder zagen we boven het water en in de Flevopolder duikelende Kieviten". Andere leuke vogelsoorten die hij op zo'n fietstocht tegenkwam waren een Regenwulp, die telkens riep in de vlucht boven hem, een Watersnipje dat vlak voor hem uit het riet opvloog en twee Kanoetstrandlopers die druk op zoek waren naar wormen. Op de terugweg bij de Ugchelse Berg vond Dick braakballen van een Boomvalk. Daarin trof hij de resten aan van Bosmestkevers en muizen.

Geleidelijk

Dicks observaties vergelijkend met de huidige stand van zaken laat zien dat veranderingen in de natuur heel geleidelijk gaan. Zo zaten de autoruiten 40 jaar geleden nog vol met dode insecten, werden de zadjes van de Moerasandijvie vanuit de net drooggevalle Flevopolder met de wind mee over tientallen kilometers verspreid en zaten er nog Korhoenders op de Westerheide.

Moerasandijvie op Marker Wadden, 27 juni 2021 | Doortje van Dijk

Slaght, J., 2021.
Uilen van het eeuwige ijs.
Een zoektocht naar de
grootste uil ter wereld.
Uitgeverij Atlas Contact,
Amsterdam/Antwerpen.
Paperback,
335 bladzijden.
ISBN 978 90 450 44 828.
Prijis € 24,99.

Uilen van het eeuwige ijs

Een zoektocht naar de grootste uil ter wereld

Jonathan Slaght

besproken door **Dick A. Jonkers**

Uilen zijn fascinerende wezens. Het boek verhaalt over onderzoek dat is gedaan naar het leven van de Blakistons Visuil. Het vond plaats in een biotoop in het oosten van Siberië op de grens tegen de Japanse Zee. Daar ontdekte de schrijver in 2000 deze enorme uil, die daar in de honderd jaar ervoor zo zuidelijk niet meer was waargenomen. Een opsteker, die hij kon gebruiken bij zijn afstudeerscriptie. Deze indrukwekkende uil, qua grootte vergelijkbaar met een Zeearend, werd een uitdaging voor hem. Het is een zalm-eter en daarbij ook nog een bedreigde soort. Zijn doel was om na te gaan aan welk landschap een visuil behoefte had en de hiervoor noodzakelijke informatie bijeen te krijgen voor zijn bescherming. Hij kreeg assistentie van een team veldwerkers. Dat was ook wel nodig in het onherbergzame landschap en een onderzoekgebied van 20.000 km². Om het te bereiken was de inzet nodig van een helikopter en sneeuwscoters. Ter plekke bleek een terreinauto onontbeerlijk. Bij de persoonlijke uitrusting waren isolerende

jacks, ski's en winterlaarzen standaard. Voor het verblijf was men aangewezen op jagerskampen. Slaght beschrijft de zoektochten en het leefgebied op indringende wijze. De bewoners moeten zien te overleven in barre omstandigheden door de aanwezige sneeuw en ijs. Voortdurend werd gezocht naar sporen van de visuil, onder andere in roestbossen. Er werd ook gezocht naar ruiveren. Contact met de lokale bevolking bood ook hulp. Een goed kenmerk was het geluid in de vlucht, veroorzaakt door de grote vleugels. Vangkooien, vallen, strikkentapijten en lokaas maakten het mogelijk om de uilen te vangen en ze onder meer van zendertjes te kunnen voorzien. Daarvoor waren ze al geringd, gewogen en werden er allerlei andere metingen verricht. Een van de belangrijke resultaten van het onderzoek is een beschermingsplan voor de Blakistons Visuil. Het geheel is een boeiend expeditie-verslag, waarbij de lezer als het ware aan de hand wordt meegenomen.

Moss, S., 2023.
Tien vogels die de wereld
veranderden. Ambo
I Anthos uitgeverij,
Amsterdam. 348 blz.
ISBN 978 90 26 3 6213 2.
Prijis € 24,99.

Tien vogels die de wereld veranderden

Stephen Moss

besproken door **Dick A. Jonkers**

Over de hele wereld hebben onze gevederde vrienden invloed gehad op de historie van de aarde. De mate waarin dat gebeurde – en de relatie met de mens – verschilde sterk en was verschillend per werelddeel. Voor tien vogelsoorten biedt dit boek inzicht in de rol die zij hebben gespeeld. Niet alleen de uitgestorven dodo, maar ook de verre nakomelingen van de gedomesticeerde rotsduif – de postduiven – komen aan bod, evenals de kalkoen, nazaat van zijn wilde soortgenoot. Interessant is daarbij de relatie van de kalkoen met de carnivoren onder de Homo sapiens. Ook de raaf, die in oude culturen een belangrijke plaats

innam, krijgt veel aandacht. Droef is het verhaal over de grote mussencampagne onder het bewind van de 'Grote Leider' de Chinees Mao Zedong.

Wie zich wil verlustigen aan de verhalen over de Darwinvinken, Humboldt-aalscholver, Amerikaanse Kleine Zilverreiger, Amerikaanse Zeearend en Keizerspinguïn kan in dit boeiende boek ook het nodige vinden. Voor de pluizers onder de lezers bevat het veel voetnoten en de bibliografie met 690 titels wekt informatiehonger op.

Müller, P. [samensteller],
smaak van reiger.
Uitgeverij Müller,
Den Haag. ISBN
9789081388764.
Paperback,
182 bladzijden.
Prijs: 9,95 (alleen nog
verkrijgbaar via: [https://
www.uitgeverijmuller.
nl/de-smaak-van-reiger.
html](https://www.uitgeverijmuller.nl/de-smaak-van-reiger.html))

De smaak van reiger

De Nederlanders en hun vogels

Peter Müller

besproken door **Dick A. Jonkers**

Voor de mens is voedsel verzamelen en bereiden noodzakelijk om in leven te blijven. De aanwezigheid van planten en dieren boden daarvoor altijd volop mogelijkheden. Van de levende dieren werden onder meer vogels benut. Van deze diergroep verschenen veel soorten op het menu die op allerlei wijzen werden bemachtigd, zowel uit noodzaak als voor het plezier. In ons land zijn wilde vogels tegenwoordig juridisch beschermd, tenzij... Een van de uitzonderingen op die bescherming kan schadebestrijding zijn. 'De smaak van reiger' bevat een willekeurige greep van achttien vogelsoorten die vroeger werden (en deel nog steeds) worden verorberd. De jacht op vogels is nu alleen toegestaan op de Wilde Eend, Houtduif en Fazant, toch kunnen deze soorten nog steeds in Nederland op het bord belanden. De Houtduif is een voor de hand liggende keuze, maar wie denkt aan een Zwartkop of Zwarte Kraai? De rode draad door het boek is hoe men aan de vogels kwam. De inventiviteit was groot. Niet alleen werden jongen van kolonievogels gevangen, ook bejaging was heel normaal. Na bestrijding werd

soms van de nood een deugd gemaakt. De slachtoffers werden gevild en geschikt gemaakt voor consumptie. Hetzelfde gold ook voor vogels die waren verzameld voor wetenschappelijk onderzoek. En wat te denken van doodgereden en redelijk intact gebleven dieren, aangeduid als 'roadpizza'. Ronduit stuitend is het dat er in Frankrijk, ondanks een vangverbod, nog steeds Ortolanen op tafel komen. Jaarlijks worden er ruim 30.000 gevangen, waarvoor dan wel de hoofdprijs moet worden betaald. De beschrijving van hoe het er in culinaire kringen vervolgens met hen aan toegaat is walgelijk. Wie bindt de kat de bel aan bij deze en andere ongewenste ontwikkelingen? Verder wordt aandacht geschonken aan allerlei gebeurtenissen betreffende vogelsoorten. In 'de smaak van reiger' wordt duidelijk dat er nogal wat redenen waren om onze gevederde vrienden te belagen, c.q. te verzamelen voor ze werden geconsumeerd. Bij velen van ons zullen na het lezen over de gevolgde praktijken de ogen worden geopend. Over smaak valt niet te twisten.

De Vos Burchart, H. & M.
Hartman, 2022. De raaf
Corvus corax in Nederland
in 2021. Jaarverslag
Ravenwerkgroep
Nederland 2021.

De raaf in Nederland in 2021

Jaarverslag 2021 Ravenwerkgroep

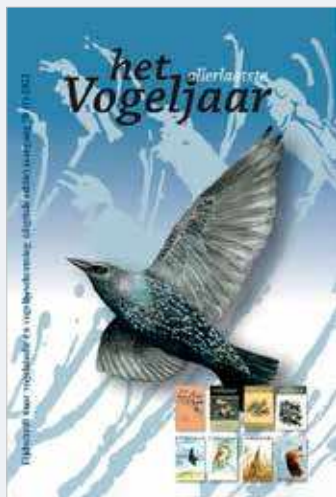
Hans de Vos Burchart & Margriet Hartman

besproken door **Rob G. Moolenbeek**

In 2022 verscheen het eerste jaarverslag van Ravenwerkgroep Nederland. Ons lid Hans de Vos Burchart is de drijvende kracht wat betreft het ravenonderzoek in Nederland. Het 31 pagina's tellende verslag behandelt alle bekende 89 nestlocaties uit 2021 en het broedproces. Veel jonge Raven worden geringd waarbij vooral de kleurringen voor veel terugmeldingen zorgen. De werkgroep verzorgt ook exposities en lezingen. In 2021 is er een begin gemaakt met het afnemen van DNA en daardoor hoopt men het geslacht van de jonge geringde

Raven te kunnen vaststellen. Enkele jonge Raven kregen GPS-loggers. Hierdoor hoopt men meer inzicht te krijgen in de verplaatsingen van deze jonge vogels.

Het verslag is ruim voorzien van mooie en nuttige foto's. De eerste auteur heeft toegezegd een artikel over de Raaf in ons gebied voor De Korhaan te schrijven. Daar zal dan ook het Jaarverslag van 2022 worden besproken.

Bron:
het allerlaatste Vogeljaar;
digitaal bonusnummer
volume 70 nummer 1,
maart 2023

Gratis te downloaden via:
[https://vogeljaar.nl/
overzicht.shtml](https://vogeljaar.nl/overzicht.shtml)

het allerlaatste Vogeljaar

Een digitale editie van het allerlaatste nummer jrg.70(1)

besproken door **Paul Keuning**

Er waren na het uitbrengen van 'het laatste Vogeljaar' in boekvorm, uitgave KNNV (zie De Korhaan56(4):39) nog enkele artikelen op de plank blijven liggen. Deze zijn half maart 2023 digitaal rondgestuurd. De inhoud puntsgewijs:

- Van de bijeenkomst bij de uitreiking van het laatste Vogeljaar eind oktober 2022 maakte Doortje van Dijk een levendige fotoreportage.
- Henk van der Kooij meldt in 'Grote Witte Reiger, nieuwkomer in het Groene Hart van Holland' hoe met behulp van drone-waarnemingen in 2021 tien nesten zijn geteld in De Pot, het noordelijkste stukje van de Nieuwkoopse Plassen.
- Carel de Vink verdiepte zich in de Velduil en de Blauwe Kiekendief en stelt zich de vraag: 'Hoeveel kans hebben ze nog in het Waddengebied?'. Er is een actieplan nodig om vogelakkers aan te leggen om de neergang te stuiten. De tegenwind bestaat uit factoren die u bekend in de oren zullen klinken: stikstof, recreatiedruk en veroudering van de bossen. Daardoor en door ziekte zijn er nu minder prooidieren.
- Franklin Tombeur, Vlaams ornitholoog, had een trektelpost bij de Canisvliet Binnenpolder waar hij onder andere de aantallen doortrekkende Veldleeuweriken op najaarstrek bijhield. Wel verzucht hij dat het merendeel van de leeuweriken op trek buiten die waarnemingen vielen omdat ze massaal 's nachts overvliegen of omdat ze met meewind hoog boven het waarnemingsveld vliegen. Nadat hij de jaarlijkse dagrecords op een rijtje had gezet zag Tombeur de aantallen gestaag afnemen.
- Jan de Rijk gaat in 'De geschiedenis van de bescherming van de Nachtegaal' ver terug in de Nederlandse geschiedenis. Deze vogel werd in de zeventiende eeuw al bejubeld om zijn mooie zang. Volgens plaatselijke verordeningen mocht je ze niet in een kooitje stoppen want dan konden anderen niet meer van zijn zang genieten. Een eerste vogelbeschermingsmaatregel!
- Gerard Ouweneel ontmoet in 2021 bij Falsterbo (Zweden) oude Zweedse bekenden van 60 jaar geleden.
- Bert Vos zet zeventig jaar covers met hun illustratoren op een rijtje.
- In de korte berichten: herontdekking van een zeldzame vogel na 150 jaar: de Zwartbrauwmuistimalia. De schaduwzijde van dit bericht is dat zijn habitat in de bossen op Kalimantan in rap tempo wordt gekapt.
- Dick Poppe maakte in de jaren 70 vogelposters voor de jeugd op de Nederlandse Antillen.

'Mondi' vogelposter voor de jeugd op de Nederlandse Antillen | Dick Poppe

Rense, R., 2022.
Broedvogelinventarisatie
van De Snip 2022.
Uitgave Vogelwerkgroep
Het Gooi en Omstreken,
rapportnummer 312: 1-22

Broedvogelinventarisatie van De Snip in 2022

Rien Rense

besproken door **Paul Keuning**

De tellingen in De Snip zijn gelijktijdig uitgevoerd met de tellingen van de naastgelegen natuurstrook op het Media Park. Ook deze tellingen zijn uitgevoerd door de auteur en tien medetellers. Om beurten begonnen ze met De Snip of met het Media Park. Er is één avondtelling gedaan maar dat leverde geen nieuwe territoria op. Ook een controlebezoek aan de zendmast, waar nesten van de Raaf en/of van de Slechtvalk werden verwacht, leverde niets op.

Opdrachtgever was het Goois Natuurreservaat, waarvan het kantoor op de aangrenzende Zanderij Crailo staat. Het noordelijk deel van De Snip ligt ingesloten tussen de Zanderij en de Bussumergrintweg. Het zuidelijk deel wordt begrensd door het vroegere terrein van de Wereldomroep – waar tegenwoordig AVROTROS zetelt – en de Nieuwe Meentweg. Dit was de eerste telling van dit gebied. We missen daarom een vergelijking met eerder uitgevoerde inventarisaties.

De inventarisatie van De Snip resulteerde in 149 territoria, verdeeld over 27 soorten. De top-tien met meer dan tien territoria

bestond uit Kool- en Pimpelmees. De Vink spande de kroon met 15 territoria en verder waren de Winterkoning, Boomkruiper en de Roodborst ruim aanwezig.

Leuke soorten waren de Bosuil die waarschijnlijk nestelt in het naastliggende Spanderswoud en de Boomleeuwerik. Nog niet bedreigd maar wel in aantal achteruitgaand is de Kuifmees, die hier ook zijn territorium had.

In dit rapport zijn de met de inventarisatie bepaalde BMP-territoria vergeleken met de broedresultaten in nestkasten. De conclusie uit deze vergelijking is dat er flinke verschillen zijn in de met de BMP-methode bepaalde territoria en de broedresultaten in nestkasten. Hiervoor is geen goede verklaring te geven. Het is een punt voor verder onderzoek.

Aanbevelingen van de tellers en de auteur:

- Blijf het gebied beheren en ontwikkel als natuurgebied.
- Zorg waar mogelijk in de aansluitende gebieden voor een goede afstemming op De Snip.

Boomkruiper in Grove den | Doortje van Dijk

Rense, R., 2022.
Broedvogelinventarisatie
van het Media Park in 2022.
Uitgave Vogelwerkgroep
het Gooi en Omstreken,
rapportnummer 311: 1- 23.

Broedvogelinventarisatie van het Media Park in 2022

Rien Rense

besproken door **Paul Keuning**

Dit op eigen initiatief van onze Vogelwerkgroep samengestelde rapport kwam tot stand met tien medetellers. Volgens de beproefde BMP-methode werden tijdens acht telrondes tussen 26 maart en 2 juli in totaal 137 territoria vastgesteld, verdeeld over 28 vogelsoorten. Er werd geen avondronde uitgevoerd. De Koolmees was de koploper met meer dan 20 territoria. Opvallende soorten in deze bijna twee kilometer lange, smalle natuurstrook langs het Media Park, grenzend aan

het Spanderswoud, waren de Bosuil, de Zwarte Roodstaart en de Bonte Vliegenvanger. Er zijn geen territoria aangetroffen van Rode lijst soorten. Het Media Park is landelijk bekend als het centrum van de omroepen. De natuurwaarden van dit gebied worden volgens de auteur ondergewaardeerd. In vergelijking met de inventarisatie van 1985 door Erik Lam (zie De Korhaan 19(5), Broedvogelinventarisatie Omroepkwartier NOS) is het aantal broedvogels teruggelopen naar 28.

Koolmees met voer, 18 mei 2022 in Huizen | Jan van Gastel

*Een paartje Ooievaars in de Eempolder
23 maart 2023 | Marcel Pomp*

Nieuwsbrief STORK

Ooievaarsstichting, voorjaar 2023

besproken door **Rob G. Moolenbeek**

Begin april verscheen deze Nieuwsbrief. Er wordt gemeld dat de eerste eieren alweer zijn gelegd en dat er een Fries nest wordt gevolgd bij 'Beleef de lente'. Ooievaars produceren net als uilen braakballen. Door deze braakballen goed te bekijken

zie je dat het voedsel per seizoen wisselt. Er wordt aandacht gevraagd voor het invullen van nestkaarten van broedsels van ooievaars. Meer informatie hierover kunt u vinden op de website van STORK www.ooievaars.eu

Kolganen met de kleurafwijking 'mutatie bruin' tussen zes gewone kolganen, Diksmuide, België | Gerrit Vermont

Een melkchocolade-kleurige Kolganen

Een tweede waarneming, nu uit België

R.G. (Rob) Moolenbeek & G. (Gerrit) Vermont

In De Korhaan van zomer 2020 werd een waarneming beschreven van een melkchocolade-kleurige Kolganen (Moolenbeek, 2020), gezien op 21 januari in Naarden. Het was een volwassen vogel met een kleurafwijking die men 'mutatie bruin' noemt. Helaas is de vogel toen niet gefotografeerd, maar Doortje van Dijk maakte een prachtige tekening van deze Kolganen.

Melkchocolade bruine Kolganen | Doortje van Dijk

In januari 2023 kreeg de redactie een mail van de tweede auteur (Gerrit Vermont), dat een soortgelijke adulte vogel door hem was gezien op een akker in het natuurgebied 'De Blankaart' te Diksmuide in België. Deze vogel foerageerde in een groep Kolganen. De vogel vertoont grote gelijkens met de in januari 2020 gemelde Kolganen en zou hetzelfde individu kunnen zijn. Als je op internet kijkt dan zijn er

nauwelijks tot geen 'mutatie bruine' Kolganen gemeld. In maart 2009 werd een tweedejaars Kolganen gezien in Zuid-Korea (Heinrich, 2009). Hiervan zijn een tweetal foto's gepubliceerd. Verder konden wij op internet geen meldingen of foto's vinden. We blijven komende jaren naar deze apart gekleurde Kolganen uitkijken, zowel in Nederland als in België.

Literatuur

- Heinrich, B., 2009. Yanggu x wetlands and farmlands, March 29 & 30. Korea's Bird News [internet].
- Moolenbeek, R.G., 2020. Een melkchocolade-kleurige Kolganen ('mutatie bruin') in de Overscheense Polder. De Korhaan 54(2): 23.
- Van Grouw, H., 2000. Kleurmutaties bij vogels. Het Vogeljaar 48: 6-10.

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

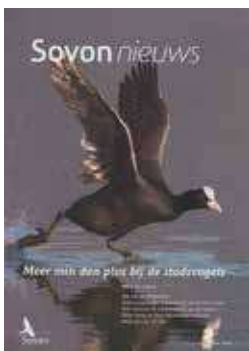
Wie is er lid van Dutch Birding en wil begin juli het laatst verschenen nummer een paar dagen aan mij uitlenen? Dan neem ik het weer op in dit overzicht.

Bij voorbaat dank, Paul Keuning

Sovon nieuws jrg. 36(1)

Sovon staat voor Samenwerkende Organisaties Vogel Onderzoek Nederland. In dit nummer aandacht voor het Jaar van de Scholekster; tel mee en geef broedgevallen in de stad door. Terugblik op het jaar van de Merel, waardoor is het aantal achteruitgegaan? Meeuwen op het dak, waar en hoeveel? Kleine aanpassingen in het al 40 jaar gehanteerde Broedvogel Monitoring Project (BMP). Sovon bestaat 50 jaar en staat voor een robuust vrijwilligersnetwerk met een groeiend aantal jonge medewerkers. MUS, het Meetnet Urbane Soorten, bekommert zich om vogels binnen de bebouwde kom die elders aan het kortste eind trekken, zoals de Scholekster. Reportage van Rob Buiters over E. Dijkstra, amateurwaarnemer voor Sovon, die op Richel regelmatig de vogels telt. Tenslotte constateert Sovon dat de Orpheusspotvogel vanuit het zuiden oprukt richting ons land.

Vogels jrg. 43(1)

Ik ga ervan uit dat zeker driekwart van onze leden een link heeft met Vogelbescherming en dat het bespreken van hun uithangbord, het blad Vogels,

neerkomt op het intrappen van een open deur. Neem toch dit blad tussen alle post die we wekelijks moeten doornemen maar eens rustig op schoot. Genoeg artikelen die je aan het denken zetten. Is het welzijn van vogels een overweging die je meeweegt in het stemhokje bij de verkiezingen? Jeanet van Zoelen doet uit de doeken waarom vogels op blote poten op ijs kunnen lopen zonder te bevriezen. Vogelkunst met een grote K biedt Elwin van der Kolk, een mooi verhaal daarbij van Nico de Haan over de Grutto. Neem er de tijd voor, lees het! Ook de terugblik op de sublieme vogeltekenaar Peter Vos: warm aanbevolen.

Vanellus jrg. 76(1), 2023

Verenigingsblad BFW De Bond Friese Vogelwachten. Het jaar is nog niet begonnen of de discussie over het binnenhouden van katten tijdens het broedseizoen is al in volle hevigheid losgebarsten. Henk Minkes, voorzitter BFW, kiest partij voor de weidevogels en pleit ervoor dat in de broedtijd huis- of zwervkatten niet loslopen in de weilanden. Ook W. Dijkstra probeert ons wakker te schudden uit onze lethargie: de weidegebieden zijn al onbewoonbaar geraakt voor de duizenden weidevogels. Het roer moet om, meer biologische landbouw. Mooie plannen maken met de provincie is prachtig, maar zonder daadkracht en een deadline zijn die plannen niets waard. Neem een voorbeeld aan Oostenrijk, daar is ruim 26% van de landbouw nu al biologisch. Verder een bespreking van het boek *Gruttoland, erfgoed van Murk*

Nijdam, dat gaat over een agrariër die vorig jaar zijn land in Wommels heeft verkocht om het elders opnieuw op te nemen voor de Grutto's. Interessant artikel over steenmarterbeheer. Vóór het broedseizoen, dus al in jan/febr, worden alle steenmarters in kastvallen weggevangen. Gebleken is dat die zich in dat gebied niet direct opnieuw vestigen.

De Kieft jrg. 47(1)

Ook de Vogelwacht Zaanstreek worstelt soms met de deadline. Dit laatste nummer van 2022 kwam bij mij binnen in de 3e week van januari. Ze komen voortaan uit met drie nummers per jaar. Natuurcompensatie voor bomenkap langs een rijksweg wordt soms interessant als je de moeite neemt om jouw wensen kenbaar te maken. Zo werd er in natuurgebied Buitenhuizen rekening mee gehouden dat struiken gespaard bleven. Er werd een nestpaal voor Ooievaars opgericht en de stammetjes gekapt hout zijn benut om er gaten voor insectennesten in te boren. Zenderonderzoek bij Smienten in de Woudpolder leverde bijzondere resultaten op. Zo bleek dat Smienten tijdens de trek wel 100 km/u halen en zo op één dag meer dan 2500 km kunnen afleggen! Via de Natuuratlas Zaanstad kan iedereen zien welke planten- en diersoorten voorkomen in het Zaanse landschap. Dat zijn er meer dan 5.000. Zie <https://buitengewoon.zaanstad.nl/groen/biodiversiteit>.

De Kruisbek jrg. 66(1)

Vogelwacht Utrecht. Toine Morel en Arjan Boele brengen in 'Broedgeval Middelste

Bonte Specht op landgoed Houdringe bij De Bilt', de recente sterke toename van deze spechtensoort in kaart. H. Leenaers beschrijft in 'Scholekster, vogel van het jaar 2023', een vogel die de afgelopen decennia rigoureuus zijn levensstijl heeft gewijzigd. Zestig procent broedt nu in het binnenland, met name in de steden. De oorzaak daarvan ligt – zoals gewoonlijk – bij de mens. Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel en is er een grotere kans op het wegspoelen van de nesten aan de kust. Daarnaast leggen recreanten en militairen beslag op de ruimte in de duinen. En verder heeft de kokkelvisserij geleid tot voedselschaarste bij de kustbewoners. Toon Vernooij zag en fotografeerde een Aziatische Bruine Boszanger in Utrecht-Overvecht.

De Tringiaan jrg. 45(3)

Trektellers gezocht aan de Noordzijde van de Hondsbossche. 'Gebrek aan personeel kan toch niet de oorzaak zijn dat deze telling stopt?' Bij de huiszwaluw-telling werden meer nesten aangetroffen dan in 2021, maar geconstateerd wordt dat het insectenaanbod beduidend minder is. Het

gebrek aan bouw materiaal (vochtige klei) wordt gecompenseerd met kunstnesten.

De Gierzwaluw jrg. 61(1)

VWG Amsterdam. Terug uit Afrika: er wordt dit voorjaar een aankomstkalender bijgehouden. Verder is er een blik op meeuwen aan de Albardagracht en een rapportage van broedgevallen van uilen en roofvogels.

Limosa jrg. 95(4), 2022

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) en Sovon. 'Dwergmeeuwen in Nederland', een artikel van Ruben Fijn en Martijn Poot, et al. Voor deze kleinste meeuwensoort biedt het Nederlandse Continentale Plat een foerageergebied van belang. Op wereldschaal is de Dwergmeeuw niet bedreigd. Nader onderzoek naar aantallen, leeftijd en reproductie is nodig, alsmede onderzoek naar de effecten van windmolens op ons deel van de Noordzee. Rob Lensink telde de negen slaapplaatsen van Aalscholvers in het Land van Maas en Waal, vooral langs de

rivieren. In Druten en Gouden Ham zijn zelfs broedkolonies. Deze slaapplaatsen verschillen onderling behoorlijk in grootte. Het jaarrond blijven de aantallen op de diverse locaties redelijk gelijk met duidelijk pieken in de winter. J. en S. van Wetten gingen de nachtactiviteit na van foeragerende Lepelaars rond de westelijke Waddenzee. In zee vangen ze een palet aan vissoorten en garnalen; in zoet water eten ze alleen vis en kikkervisjes. Paul van Els doet in 'een eerste kennismaking' een poging om 'systematiek en taxonomie van vogels' begrijpelijk over het voetlicht te krijgen. Een niet ingewijde ornitholoog zal geregeld Wikipedia nodig hebben om dit artikel te begrijpen. Op soortniveau moet er aardig wat werk verzet worden, zeker in de soortenrijke tropen. Zelfs in Nederland is er nog discussie over de status van bijvoorbeeld de Witstuitbarmsijs en vraagt men zich af of de Toendra- en de Taigarietgans wel echt aparte soorten zijn. Lastig dat onze veldgidsen op details worden aangepast, maar als er wijzigingen zijn worden die wel op goede gronden gedaan.

Aalscholvers | Andrea Rietbergen

De zwanenzang van de Kleine Zwaan in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Twee Kleine Zwanen bij Nijkerk, 9 januari 2022 | Burg de Man

Bij de Eempoldertellingen worden veel soorten geteld. Daarbij is het verloop van de aantallen voor de Kleine Zwaan een van de opvallendste. Bij het begin van de tellingen (1973-1983) werden maar heel weinig Kleine Zwanen waargenomen (zie figuren 1 en 2). In die tijd foerageerden ze vooral op knolletjes van Fonteinkruid in de randmeren. Pas als de knolletjes op waren kwamen ze incidenteel aan land om gras te eten. In de loop van de jaren zeventig vervuilden de randmeren echter zodanig dat de hoeveelheid Fonteinkruid sterk afnam. Noodgedwongen weken de Kleine Zwanen steeds eerder uit naar de steeds voedzamer wordende weilanden in de Eempolders.

Op het hoogtepunt waren er soms meer dan duizend Kleine Zwanen in de Eempolders. Omdat de overwinterende populatie in Noordwest Europa in die jaren ongeveer 20.000 exemplaren omvatte, was daarvan dus meer dan vijf procent in de westelijke Eempolders te zien. De Kleine Zwaan was daar in die tijd ook verreweg

de belangrijkste grasetende vogel. Na 1995 gingen de aantallen weer achteruit. Dit was een landelijk verschijnsel, maar in de Eempolders ging het veel sneller dan in Nederland als geheel. Uit figuur 3 blijkt dat zowel de toename als de afname min of meer parallel liepen met de presentie, dat is het percentage van de tellingen waarbij we Kleine Zwanen zagen. Als er minder zwanen waren, bleven ze ook korter in de polders.

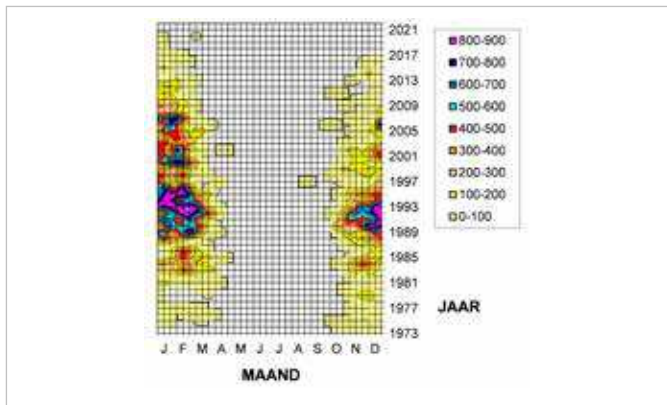
Zuidpolder

In het begin van de tellingen waren de aantallen in de telgebieden Noord en Zuid ongeveer gelijk (figuur 4). De aantallen in de Oostermeent waren klein, en ook in latere jaren bleven deze relatief laag. Tussen 1990 en 1995, toen de totale aantallen het hoogst waren, zagen we meestal het grootste deel van de zwanen in telgebied Noord. Vanaf het jaar 2000 namen de aantallen in Noord sterk af en in Zuid juist toe. Het is niet duidelijk wat daarvan de reden is, maar vanaf 2008 zijn

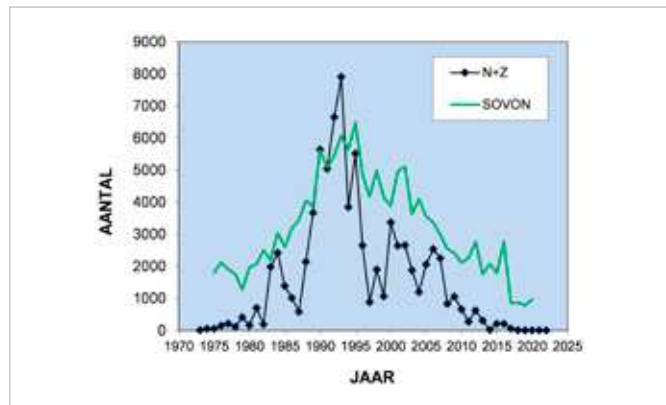
er bijna alleen nog Kleine Zwanen in Zuid gemeld. De laatste groepen zaten meestal in het zuiden van de Zuidpolder te Veld, pal tegen de snelweg A1 aan. Hier werden ook de laatste exemplaren gezien. Bij de afname gingen de maximale aantallen bij één telling sterk naar beneden (figuur 5). Daarnaast kwamen de zwanen steeds later aan en gingen ze steeds eerder weer weg. Dat laatste is ook landelijk geconstateerd.

Drie verklaringen

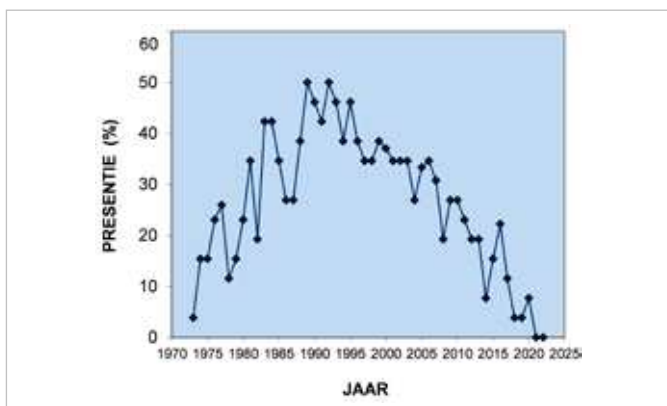
Er zijn een aantal verklaringen voor de afname van de aantallen. Ten eerste gaat het niet goed met de Kleine Zwaan. De populatie neemt af omdat – volgens de laatste onderzoeken – de levensduur van de volwassen zwanen afneemt. De oorzaak daarvan is nog niet gevonden. Een tweede oorzaak is de klimaatverandering. Het blijkt dat de Kleine Zwanen steeds meer ten oosten van Nederland blijven hangen. Door de opwarming van de aarde is daar meer voedsel te vinden dan voorheen. Ook

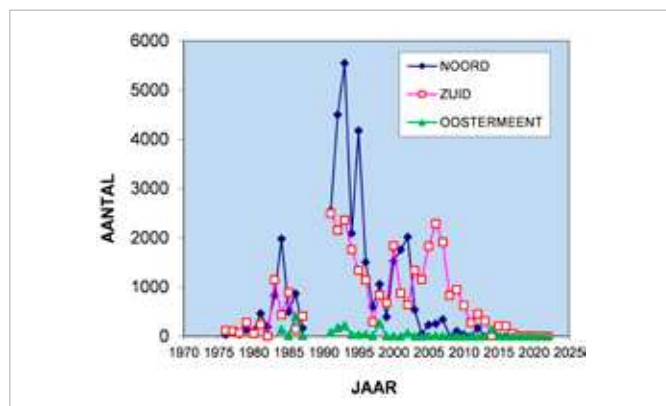
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Kleine Zwaan.

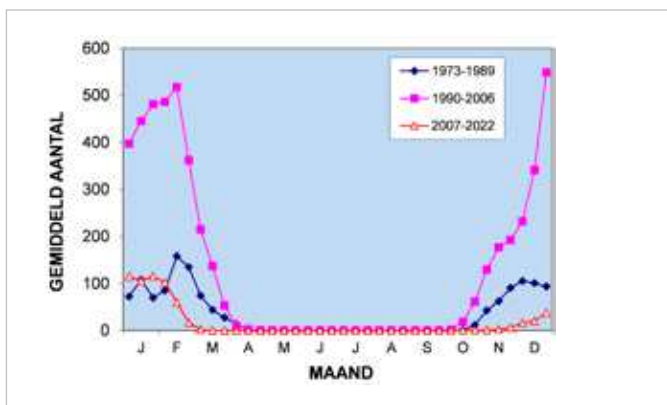
Figuur 2. Totaal aantal getelde Kleine zwanen per jaar in de telgebieden Noord en Zuid. De groene lijn geeft de cijfers van de landelijke Sovon watervogeltellingen. Deze lijn geeft het gemiddelde over het hele jaar weer.

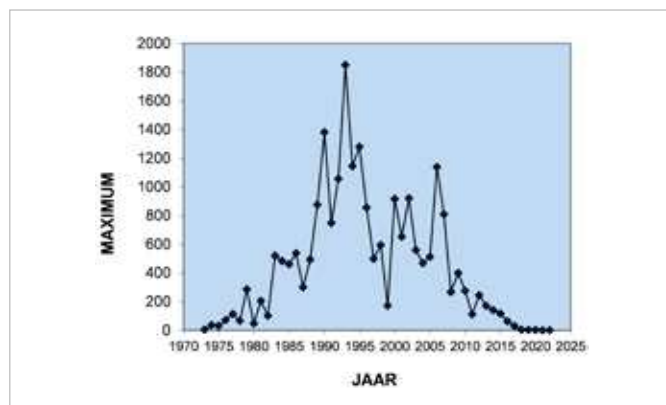
Figuur 3. Presentie van de Kleine Zwaan per jaar in de telgebieden Noord en Zuid.

Figuur 4. Totaal aantal Kleine Zwanen per jaar voor de drie telgebieden.

Figuur 5. Gemiddeld aantal Kleine Zwanen per decade voor drie periodes van zeventien jaar.

Figuur 6. Maximum aantal waargenomen Kleine Zwanen in één telling per jaar.

Groep Kleine Zwanen bij Nijkerk, 24 oktober 2020 | Burg de Man

Kleine Zwaan bij Nijkerk, 24 oktober 2020 | Burg de Man

trekken vogels die al in Nederland zijn vaak eerst naar Denemarken of Duitsland voordat ze de reis naar de broedgebieden in het noorden van Siberië beginnen. De afname van de aantallen in de Eempolders heeft ook een lokale oorzaak. De waterkwaliteit in de randmeren is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Er groeien weer veel waterplanten. Er wordt zelfs geklaagd door watersporters dat ze op sommige delen nauwelijks meer kunnen varen. Daardoor is er meer voedsel beschikbaar voor de zwanen en hebben die geen reden om op het land gras te gaan eten. Op het Eemmeer worden nog steeds regelmatig groepjes Kleine Zwanen waargenomen.

Teruggelopen

Wat de oorzaak van het verdwijnen van de Kleine Zwaan ook moge zijn (en het is niet onwaarschijnlijk dat alle drie de factoren meespelen), in de afgelopen jaren zijn de aantallen Kleine Zwanen die werden gemeld in hoog tempo teruggelopen.

In 2018 zagen we nog maar vier Kleine Zwanen, in 2019 waren het er twee en in 2020 drie. Allemaal bij de eerste telling van het jaar. In 2021 zagen we voor het eerst geen enkele Kleine Zwaan meer in de polders. Het is natuurlijk niet uitgesloten dat er zo nu en dan nog eens enkele Kleine Zwanen in de polders zullen opduiken. Kunnen we iets doen om de Kleine Zwaan weer in de polders te krijgen? De kortere levensduur heeft waarschijnlijk niets met het verblijf in de polders te maken. Uiteraard moeten wij ons best doen om de klimaatverandering zo klein mogelijk te houden. Maar dat is een probleem dat veel groter is dan ons werkgebied. Het vervuilen van de randmeren om de groei van waterplanten te remmen is ook geen natuurvriendelijke oplossing. Het lijkt daarom gezien de verschillende mogelijke oorzaken van de afname onwaarschijnlijk dat er binnen afzienbare tijd weer serieuze aantallen Kleine Zwanen in de westelijke Eempolders zullen foerageren.

Literatuur

- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken [red.], 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Mooij, J., 2007. De Kleine Zwaan in de westelijke Eempolders. De Korhaan 43(3): 88-89.
- Koffijberg, K. & W. Tijssen, 2018. Kleine Zwaan *Cygnus columbianus bewickii* in Sovon Vogelatlas van Nederland: 84-85. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Kleine zwaan, adult en juveniel, Zomerkade Huizen, 1 december 2022 | Jurriën Uiterwijk

Zaterdag 1 juli 2023 | 09.00 - 15.30 | Infoschuur

Foto: Paul van der Poel

Kleine bonte specht vrouw bij juveniele man

Workshop: van spechtengat naar vleermuishol

- 9.00 uur - Inloop
- 9.30 uur - Korte introductie Nardinclant Landschapsbeheer
- 9.45 uur - Spechten, de timmerlieden van het bos door Paul van der Poel, vogelonderzoeker van de Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- 10.30 uur - Vleermuizen en bosbeheer door Peter Twisk, vleermuisonderzoeker
- 11.45 uur - Koffiepauze
- 12.00 uur - Vogels en bosbeheer door Theo Verstrael, directeur SOVON
- 12.45 uur - Bosbeheer en recreatiezoning door Peter Kampen, hoofd Terreinbeheer Goois Natuurreservaat
- 13.15 uur - Discussie en vragen
- 13.30 uur - Lunch
- 14.15 uur - Excursie Spanderswoud
- 15.30 uur - Einde excursie

Toegang gratis, inschrijven via website:
https://www.nardinclant.nl/230701_aankondiging/

Advertentie

Een eigen vogelkijkhut in het Reestdal

Verblijf eens in een 'heidehuisje' met een eigen kijkhut uitsluitend voor gasten in het natuurgebied van het Reestdal in Drenthe.

Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de Roodborsttapuiten.'

Er is een laadpaal voor elektrische auto's.
Meer informatie op: www.heidehuisje.nl of 06-81525089

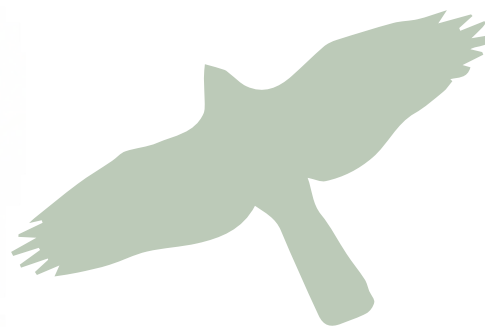
VWG informatie

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

De wijzigingen in het ledenregister worden vanaf 2023 één keer per jaar opgenomen in De Korhaan

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2500 woorden en zonodig meer in overleg.

Kopij volgend nummer uiterlijk voor: 28 juli 2023

Kopij kunt u sturen naar: **redactie@vwggooi.nl**

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentennummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website <https://vwggooi.nl>
Bankrekening Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Ruud Willemstein	Akkerpad 13, 3755 TL Eemnes	06-15832341	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature	avifauna@vwggooi.nl		
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl
Algemeen bestuurslid	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	huubcasander@gmail.com
Algemeen bestuurslid	Heleen Boelens	Hyacintenlaan 64, 1215 BD Hilversum	035-6219169	hmmboelens@gmail.com

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker		035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelhospitaal Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij via de website of stuur een mail naar			nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl
Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl			
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Subgroep Onderzoek en Bescherming

1. Watervogeltelling	vacant			
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com
5. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
6. Nestkasten	Henny Meulepas		06-53890085	nestkastteam@vwggooi.nl
	Coby Jeninga		06-25066248	nestkastteam@vwggooi.nl
7. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. IJsvogels	Jelle Harder		035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
10. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Onderzoek en Bescherming: Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

